

Ligeværd og håb

Tre nationale projekter skal sikre, at der blive ansat flere tidligere brugere i både psykiatrien og socialpsykiatrien – det skal skabe mere ligeværd og større håb om recovery

24/2015

11. DECEMBER

ISSN 0105-5399

AnsvarshavendeForbundsformand
Benny Andersen**Redaktion**Jens Nielsen (redaktør), jni@sl.dk
Maria Rørbæk, mrk@sl.dk
Tina Løvbohm Petersen, tln@sl.dk
Steven Leweson (layout), stl@sl.dk

Prik, læserindlæg, artikler og anmeldelser er ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens eller organisationens mening. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt stof.

Alle artikler fra Socialpædagogen tilbage til 1999 kan findes på www.socialpaedagogen.dk/arkiv

Adresse

Socialpædagogen
Brolæggerstræde 9
1211 København K
Tlf. 7248 6000. Fax 7248 6001
Åbningstid: mandag-onsdag 9-15,
torsdag 9-17, fredag 9-13
redaktionen@sl.dk
www.socialpaedagogen.dk

Læserbreve og kronikker

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises. Kronikker bringes efter en redaktionel vurdering og må højst fylde 8.000 anslag. Læserbreve og kronikker, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet. Indlæg sendes til redaktionen@sl.dk

Annoncer

Sendes til redaktionen@sl.dk
Se priser, formater, deadlines osv. på www.socialpaedagogen.dk/annoncer

Kommende deadlines

Deadline for læserbreve og stillingsannoncer til 1/2016, der udkommer den 8. januar, er onsdag den 16. december kl. 12.
Deadline for stillingsannoncer til 2/2016 er den 11. januar kl. 12.
For tekstsideannoncer er deadline til 2/2016 mandag den 6. januar.

Redaktionen af 24/2015 er afsluttet den 3.12.2015

Abonnement

Abonnementspris 2016:
969,00 kr. inkl. moms (24 numre)
Løssalg: 48,00 kr. + porto

Oplag

44.193 i perioden
1.7.14-30.6.15

Produktion

Datagraf Communications A/S, Aarhus

Forsidefoto

Søren Kjeldgaard

Medlem af:

KOMMENTAR

Oftentimes mangler der handleplaner og klare indsatsmål. Det betyder, at rammerne for at udføre en målrettet socialpædagogisk indsats er uklare og giver dårlige arbejdsbetingelser

Giv kommunerne en hjælpende hånd

Af Marie Sonne
Forbunds næstformand

FOTO: VIBEKE TOFT

Alt for mange borgere med handicap får ikke det rette botilbud og den nødvendige socialpædagogiske støtte. Kommunernes visitation og sagsbehandling af borgere med bestemte handicap er blevet undersøgt af Ankestyrelsen, og resultatet er beskæmmende: Fire ud af ti personer får ikke den nødvendige hjælp. Det er et stort problem for borgernes retssikkerhed og livssituation, at de ikke får den hjælp, de har brug for og har krav på ifølge loven. Ikke mindst da der i mange tilfælde er tale om borgere, der ikke har viden om, hvilken støtte de er berettiget til.

Praksisundersøgelsen er en gennemgang af 98 sager med fokus på tilbud til voksne borgere med sjældne handicap og kompleks erhvervet hjerneskade. 40 pct. af sagerne viste sig at være i strid med gældende lovgivning og praksis på området. Havde der været klaget, skulle sagerne ændres.

Undersøgelsen er bevis på, at det halter gevaldigt med sagsbehandlingen. Borgerne får ikke den nødvendige socialpædagogiske støtte og de rigtige aktivitets- og samværstilbud, og de visiteres til forkerte botilbud. Ofte mangler der handleplaner og klare indsatsmål. Det betyder, at rammerne for at udføre en målrettet socialpædagogisk indsats er uklare og giver dårlige arbejdsbetingelser. Vi får ganske enkelt ringere forudsætninger for at udføre et solidt fagligt arbejde. Det får konsekvenser for borgerne. Og det får konsekvenser for vores arbejdsmiljø. Samtidig ville det faktisk kunne betale sig for kommunerne at visitere korrekt og afsætte tilstrækkelige ressourcer fra start.

Det er dybt uacceptabelt, at kommunerne ikke lever op til loven i så mange sager. Det er ikke alene i strid med handicapkonventionen, men står også i kontrast til de helt grundlæggende handicappolitiske principper om compensation og ligebehandling, som dansk lovgivning hviler på.

Vi har hørt det længe – det politiske budskab om kommunalt selvstyre. Men det er simpelthen ikke godt nok. Kommunerne er nødt til at få en hjælpende hånd. Vi har et bud på en løsning. Vi foreslår, at der etableres en ekspertenhed, der skal sætte ind der, hvor det går galt. Ekspertenheden bør besøge kommunen og gennemgå et udvalg af sager og komme med konkrete påbud om forbedringer, der skal være opfyldt inden for en tidsfrist. Kommunen skal ganske enkelt være forpligtet til at ændre praksis. Vi vil derfor opfordre social- og indenrigsminister Karen Ellemann til at oprette en ekspertenhed på voksenområdet.

Det er på høje tid, at kommunerne lever op til deres ansvar. Ankestyrelsens undersøgelse er blot et af mange beviser på, at det langt fra er alle kommuner, der lever op til loven. Karen Ellemann, dette handler om et etisk og samfundsmæssigt ansvar.

INDHOLD

06

FOTO: SØREN KJELDGAARD

04 ERSTATNINGSSAGER
Skærpet praksis skaber usikkerhed

06 BRUGERBAGGRUND
Tre satspuljeprosjekter spredt ud over landet skal i de kommende tre år sikre flere medarbejdere med brugerbaggrund i socialpsykiatrien. Som tidligere psykiatribrugere kan de indgyde psykisk syge nyt håb, fordi de har prøvet det selv, kan sætte ord på de svære ting og har en anden viden om og forståelse for, hvad det er, der fylder hos den enkelte. Og så er de levende beviser på, at man kan komme sig

06 De har prøvet det selv

10 Et vilkår i menneskelivet

14 FORANDRING
Et barn er anbragt på døgninstitution og bliver puttet af... sin mor. Med satspuljen er der sat næsten 100 mio. kr. af til 'at understøtte kommunerne i at omlægge deres indsats for udsatte børn og unge til en tidligere, forebyggende og mere effektiv indsats' – bl.a. med inspiration fra Herning. Men hvad er det, de gør i Herning – og har gjort de sidste tre år? Spørger man socialpædagog og centerleder Benny Madsen, handler det først og fremmest om et helt nyt mindset, der bl.a. indebærer et større fokus på barnets familie og netværk

14 Herning-modellen – set fra Herning

18 Nytænkning på vej til handicapområdet

20 GRAVIDE MISBRUGERE
Når gravide med misbrugsproblemer skal rustes til forælderrollen, er selve misbrugsbehandlingen kun det første skridt i indsatsen på Familieambulatoriet i Aalborg. Det lange seje træk handler om at motivere kvinden til at ændre kurs – og om at skabe en bæredygtig kontakt til både den gravide og barnets far. Nøglen til at lykkes er en bred tværfaglig indsats baseret på tillid og rummelighed frem for tvang og løftede pegefingre

20 Ingen lærer noget af tvang

22 Motivation og tillid gør forskellen

26 TVANGSBEHANDLING
Slap næsten af med tandlægeskrækken

27 OVERGREBSPAKKEN
Positive erfaringer i kommunerne

28 VOLDSUDSATTE KVINDER
Krisecentre yder afgørende hjælp

28 BØRN OG UNGE
Fortsat fald i antallet af anbragte

29 POLITIK
Input til demens-handleplan

30 ARBEJDSMILJØ
Rejsehold på trapperne

30 UNDERRETNINGER
Hver fjerde fører til ingenting

31 BØGER

32 SYNSPUNKT
Hvem skal til psykolog?

34 MINDEORD

ERSTATNINGSSAGER

Skærpet praksis skaber usikkerhed

Trods heftig debat om rimeligheden i, at vold på arbejdspladsen skal politianmeldes, er anbefalingen fra Socialpædagogerne klar: Gå til politiet inden for 72 timer, hvis du vil søge fuld erstatning. Imens arbejdes der politisk på at få ændret praksis

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Det er tikket ind med henvendelser de seneste måneder hos Socialpædagogerne fra medlemmer, ledere og tillidsvalgte, som er usikre på, hvad der er op og ned, når det handler om Erstatningsnævnets skærpede praksis omkring politianmeldelse af vold på arbejdspladsen.

Godt nok er det i flere omgange meldt ud fra Socialpædagogernes arbejdsskadeteam, at hvis en medarbejder udsættes for vold eller trusler fra en borger, er det vigtigt, at arbejdspladsen anmelder episoden til politiet inden for 72 timer – for at sikre medarbejderen mulighed for at søge fuld erstatning.

Alligevel er man mange steder stadig i tvivl om praksis på området – det oplever man bl.a. i Kreds Lillebælt, fortæller faglig konsulent Bjarne Skygge Jensen.

– Der hersker stor forvirring, og vi må konstatere, at der er meget stor forskel på, hvordan man håndterer den her praksisændring ude på arbejdspladserne og i kommunerne. Nogle kommuner melder fx klart ud, at man konsekvent ikke politianmelder, mens andre kommuner siger, at det er op til den enkelte medarbejder eller arbejdspladsen at afgøre, hvorvidt en episode skal anmeldes til politiet, siger han.

Over for de kommuner, som melder ud, at man ikke ønsker at blande politiet ind i sager om vold på jobbet, er meldingen fra kredskontoret klar.

– Den praksis er vi på ingen måde enige i, for området er alt for komplekst til så entydig en udmelding – og det er vores medlemmer, det går ud over. Derfor kan vi kun igen og igen understrege, at man ud fra et juridisk perspektiv skal sørge for

at anmelde det til politiet inden for 72 timer, hvis en medarbejder udsættes for vold og trusler på jobbet, siger Bjarne Skygge Jensen.

Pligt til at tage stilling

At det netop nu er særligt relevant at diskutere, hvorvidt en voldsepisode skal politianmeldes eller ej, skyldes Erstatningsnævnets seneste årsberetning, hvor det fremgik, at nævnet fremadrettet strammer op på praksis på området.

Hidtil har socialpædagoger og andre omsorgsmedarbejdere ofte kunnet få deres erstatningssager behandlet, selvom episoderne ikke var meldt til politiet, fordi Erstatningsnævnet har givet dispensation fra kravet om politianmeldelse ud fra fx hensyn til det fremtidige pædagogiske arbejde med den pågældende borger. Det er denne praksis, nævnet nu har strammet op på.

I Socialpædagogernes arbejdsskadeteam har man således ikke inden for det seneste år modtaget afgørelser fra Erstatningsnævnet, hvor nævnet – sådan som det tidligere har været muligt – dispenserer fra kravet om politianmeldelse på grund af behandlingsmæssige eller pædagogiske hensyn. Derfor er anbefalingen da også, at man på arbejdspladsen sørger for at anmelde hændelsen til politiet inden for 72 timer.

– Helt grundlæggende har jeg svært ved at acceptere, at vold på jobbet ikke kan anerkendes som vold uden en politianmeldelse. Men når det er sagt, så ved vi jo godt, at vold kan få tragiske konsekvenser for vores medlemmer både fysisk, psykisk og økonomisk, så derfor er vi nødt til at anbefale, at medlemmerne altid anmelder vold for at være sikre på at kunne få erstatning, siger formand for Socialpædagogerne Benny Andersen.

Arbejdspladsen har bolden

Helt overordnet anbefaler man fra Socialpædagogerne også, at man – i henhold til de pligter, man i forvejen har på arbejdspladsen til at lave retningslinjer for bl.a. forebyggelse og håndtering af vold på jobbet – også tager problematikken omkring politianmeldelse op i de lokale arbejdsmiljøgrupper. Her bør man tage stilling til, hvordan man konkret håndterer det på den enkelte arbejdsplads – for det bør være arbejdspladsens ansvar at

Jeg synes kort og godt, at det er noget rigtig rod – og jeg frygter, at der vil komme rigtig mange sager fremadrettet, hvor 72 timers-reglen ikke er overholdt, og hvor medarbejderen ikke kan få dispensation og derfor mister muligheden for at søge erstatning

Vivi Henningsen, fællestillidsrepræsentant, Kofoedsminde

sikre, at vold bliver politianmeldt, lyder budskabet fra arbejdsskadeteamet.

Imens arbejdes der intensivt politisk for at få ændret praksis på området, og Benny Andersen er efter flere møder på Christiansborg fortrøstningsfuld.

– Vi har haft en række møder med forskellige politikere omkring det dilemma, mange af vores medlemmer pludselig står i, når de føler sig nødsaget til at politianmelde de borgere, de arbejder med dagligt. Min oplevelse er, at vi generelt har mødt stor forståelse for den her problematik, og de pågældende politikere har da også lovet at tage det op med relevante ministre, siger han.

Det er noget rod

En ting er dog de anbefalinger, der gives fra fx Socialpædagogerne. Noget andet er, hvad der finder sted i praksis, fortæller Vivi Henningsen, der som fællestillidsrepræsentant på Kofoedsminde, en af de helt store socialpædagogiske arbejdspladser i Kreds Storstrøm, har problematikken tæt inde på livet.

– Jeg synes kort og godt, at det er noget rigtig rod – og jeg frygter, at der vil komme rigtig mange sager fremadrettet, hvor 72 timers-reglen ikke er overholdt, og hvor medarbejderen ikke kan få dispensation og derfor mister muligheden for at søge erstatning, siger hun.

På Kofoedsminde er aftalen om politianmeldelse af voldsepisoder, at man som medarbejder krydser af i et skema, om man ønsker det anmeldt til politiet – og så er det den pågældende teamleder, der har ansvaret for at gå videre med sagen.

– Det fungerer bare ikke altid i praksis, for 72 timer er ikke lang tid at handle på, hvis fx en medarbejder bliver overfaldet en lørdag morgen – så skal man jo stå på politistationen mandag for at overholde kravet. Og vi har da også tilfælde, hvor der er gået længere tid, og så er det jo i sidste instans medarbejderens mulighed for at søge erstatning og vedkommendes økonomi, det rammer, siger Vivi Henningsen, som derfor opfordrer til, at man finder en mere holdbar løsning på problemet.

– Selvom Erstatningsnævnet giver udtryk for, at man i særlige tilfælde kan dispensere fra en politianmeldelse, så stoler jeg simpelthen ikke på

den praksis. For hvem definerer, hvad et særligt tilfælde helt konkret er? Derfor mener jeg, at alt skal anmeldes til politiet, og jeg bruger rigtig meget tid på at følge op på sagen, hver eneste gang en kollega har været udsat for vold og trusler, siger hun.

Går ud over medlemmerne

En del af de sager, hvor medlemmer af bl.a. Socialpædagogerne har fået afslag fra Erstatningsnævnet, ender hos advokatfirmaet Elmer & Partnere, hvor advokat og partner Søren Kjær Jensen beklager den nye praksis.

– Nævnet siger, at man godt nok har justeret praksis, men at det holder sig inden for, hvad man må. Men der er jo ingen tvivl om, at det i dag er langt sværere at få dispensation, hvis ikke man har politianmeldt inden for de krævede 72 timer. Og jeg må bare sige, at jeg endnu har til gode at se konkrete eksempler på dispensation efter den nye strammede praksis, siger han og tilføjer, at den helt store taber er den enkelte medarbejder, som udsættes for vold eller trusler på jobbet.

Søren Kjær Jensen har for nylig anlagt sag mod Erstatningsnævnet i fire konkrete sager, hvoraf de to omhandler socialpædagoger, der begge har fået afslag på dispensation. ■

Værd at vide om politianmeldelse af vold

- Man kan stadig godt få anerkendt sin sag som en arbejdsskade og få erstatning for fx erhvervsevnetab og mén – også selvom der ikke foreligger en politianmeldelse. Disse regler er uændrede.
- Der, hvor der stilles krav om, at episoden er meldt til politiet inden for 72 timer, er hvis man ønsker at søge erstatning for svie og smerte og tabt arbejdsfortjeneste i Erstatningsnævnet.
- Ifølge Retsplejeloven er der ikke regler om, hvordan en politianmeldelse skal foretages – eller hvem der kan indgive politianmeldelse. Men Socialpædagogerne anbefaler, at arbejdspladsen tager ansvaret for at sikre, at episoden bliver anmeldt – det bør indgå som en naturlig del af arbejdspladsens politikker og procedurer omkring vold og trusler.

BRUGERBAGGRUND

Som tidligere bruger har du en anden viden om og forståelse af, hvad det er, der fylder hos den enkelte

Klavs Serup Rasmussen, projektleder

De har prøvet det selv

En medarbejder, som selv har erfaringer med psykisk sygdom, kan skabe håb og en større følelse af ligeværd hos både medarbejdere og psykisk syge. Tre landsdækkende projekter skal de næste tre år ansætte flere tidligere brugere i både psykiatrien og socialpsykiatrien

Af Marie Barse, redaktionen@sl.dk

Foto: Søren Kjeldgaard

Tre landsdækkende projekter har fået 35 mio. kr. fra satspuljen til at skabe øget fokus på muligheden for at komme sig efter psykisk sygdom. Det betyder, at tre regioner og syv kommuner skal ansætte tidligere brugere i hospitalspsykiatrien og i socialpsykiatrien.

De nye medarbejdere skal bruge deres egne erfaringer med psykisk sygdom til at støtte nuværende brugere af regionale og kommunale psykiatriske tilbud.

Håbet er, at disse medarbejdere kan skabe øget håb om recovery både hos brugerne og medarbejderne, og at de kan være med til at skabe en kulturændring i psykiatrien og socialpsykiatrien.

Fremover skal tilbuddene i højere grad have fokus på, at det er muligt at komme sig efter psykisk sygdom.

Projekterne er startet af tidligere brugere af psykiatrien i samarbejde med en bred vifte af psykiatriorganisationer plus de tre regioner og syv kommuner.

– Der ligger nogle vigtige erfaringer hos mennesker, der har været ramt af psykisk sygdom, som kan bruges af andre. Som tidligere bruger har du

en anden viden om og forståelse for, hvad det er, der fylder hos den enkelte, fortæller Klavs Serup Rasmussen, der er projektleder på det projekt, som kører i Region Hovedstaden.

Vigtige erfaringer

De tre projekter er en realisering af en af de anbefalinger, som psykiatriudvalget kom med i 2013. Udvalget var nedsat af den tidligere S-R-SF-regering og bestod af både fagfolk og repræsentanter fra de forskellige psykiatريفoreninger.

Klavs Serup Rasmussen, som selv har erfaringer med psykisk sygdom, sad med i psykiatriudvalget og var med til at udarbejde netop den anbefaling, at der skulle ansættes flere medarbejdere med brugerbaggrund i psykiatrien og socialpsykiatrien.

– Vi ved, at brugen af peer-medarbejdere (medarbejdere med egne erfaringer med psykisk sygdom, *red.*) virker. Det er der stigende forskningsmæssigt belæg for, siger han.

Ifølge Klavs Serup Rasmussen handler det bl.a. om, at du har en anden forståelse for, hvad det vil sige at have en psykisk sygdom, når du selv har prøvet det.

– Så kan du sige: Hvad er forskellen på en dygtig socialpædagog og en peer-medarbejder? Genkendelsen har en kæmpe stor betydning. At møde nogen, der rent faktisk har prøvet det selv og er kommet sig, skaber håb på en helt anden måde, understreger Klavs Serup Rasmussen.

En, der har prøvet det selv

Den betragtning er lektor Birgitte Hansson på Det Sundhedsfaglige og Teknologiske Fakultet på Professionshøjskolen Metropol enig i.

Hun har skrevet ph.d.-afhandling om brugen af peer-medarbejdere i behandlingspsykiatrien. I den forbindelse har hun lavet interview med indlagte psykiatriske patienter, som alle har haft flere besøg

At tale med en, som har prøvet noget af det samme, og som er kommet sig, skaber et håb om, at man kan få det godt igen. Får du sat ord på dine oplevelser og følelser, så kan du begynde at forholde dig til tingene og forstå dem

Birgitte Hansson, lektor, Professionshøjskolen Metropol

af en medarbejder med brugererfaring, både mens de var indlagt, og efter de var udskrevet.

– Mange af de mennesker, der får en psykiatrisk lidelse, oplever, at det er så svært og fremmedgjort, at de slet ikke kan sætte ord på det. Hos peer-medarbejderen oplever de, at de godt kan fortælle om deres oplevelser og følelser. Følelsen af ligeværd var noget, der gik igen. De bliver set og respekteret, som den de er som en hel person og ikke som sygdommen, fortæller hun.

At forstå er første skridt

Ifølge Birgitte Hansson var skabelse af håb og hjælp til at få sat ord på sine oplevelser noget af det vigtigste, peer-medarbejderne i hendes undersøgelse bidrog med.

– At tale med en, som har prøvet noget af det samme, og som er kommet sig, skaber et håb om, at man kan få det godt igen. Får du sat ord på dine oplevelser og følelser, så kan du begynde at forholde dig til tingene og forstå dem. Og herefter kan du begynde at tale om, hvordan du kan komme videre i dit liv, og hvordan du gerne vil leve dit liv, understreger hun.

Hendes undersøgelse viste, at peer-medarbejderne især gjorde en stor forskel for borgeren i forbindelse med svære overgange.

– De var en stor støtte ved fx udskrivelse fra hospitalet, hvor de kunne trække på egne erfaringer med at blive udskrevet. Det samme gjaldt, når medicinen skulle trappes op eller ned og i forhold til bekymringer omkring at skulle tilbage på arbejdet. Og så var det meget tydeligt, at de gjorde en stor forskel i forhold til at sikre kontakten til systemet, fortæller hun.

Fokus på mulighederne

De tre peer-projekter skal ansætte medarbejdere med brugerbaggrund i både regionalt og kommunalt regi.

Ifølge Birgitte Hansson kan hendes resultater godt overføres til socialpsykiatrien. Derfor giver det efter hendes mening rigtig god mening at bruge peer-medarbejdere her også.

Rudersdal er en af de kommuner, som er med i projektet i Region Hovedstaden. Siden 2012 har socialpsykiatrien i Rudersdal Kommune heddet 'Den Psykosociale Indsats' og arbejdet med at sætte fokus på muligheder, håb og det, som giver mening for den enkelte borger – i stedet for at sætte fokus på de psykiske vanskeligheder og deraf følgende begrænsninger.

Kommunen har en vision om, at 20 pct. af medarbejderne i den psykosociale indsats i 2022 skal have brugerbaggrund, fortæller faglig konsulent Tonie Rasmussen.

– Vores deltagelse i Projekt Peer er et led i den vision. Vi håber, at vi på den måde kan lære mere om, hvordan man bedst bruger denne type medarbejders erfaringer, siger hun.

I alt har kommunen ansat tre peer-medarbejdere, som startede 1. november. De seneste to år har kommunen desuden skrevet i alle stillingsopslag, at egne erfaringer med psykisk sygdom er en fordel.

– Nu ansætter vi medarbejdere, som skal have specifikke funktioner, der handler om at bruge egne erfaringer med psykiske vanskeligheder, fortæller Tonie Rasmussen.

Egne erfaringer

De tre nye medarbejdere er ansat tre forskellige steder. En er tilknyttet et kommunalt bofællesskab for voksne med psykiske problemer, en er i et kompetencecenter, og den sidste er tilknyttet

Projekt Peer

De tre peer-projekter har fået bevilget 35 mio. kr. fra satspuljen og skal køre i perioden fra 2014 til 2018.

I projektperioden skal der ansættes såkaldte peer-medarbejdere i psykiatrien og socialpsykiatrien i tre regioner og syv kommuner. Peer-medarbejderne skal have erfaring med psykisk sygdom – enten ved at de har været indlagt på en psykiatrisk afdeling og/eller ved at have gjort brug af tilbud i socialpsykiatrien.

Afprøvningen af peer-støtte består af tre projekter:

- Projekt 'Peer-støtte i den sammenhængende recovery-indsats for mennesker med psykiske lidelser' i Region Hovedstaden.
- Projekt 'Ligestillet støtte – en vej til recovery' i Region Midtjylland.
- Projekt 'Peers som brobyggere' i Region Sjælland.

De tre projekter er udviklet i et samarbejde mellem: Tre psykiatriorganisationer: Det Sociale Netværk, SIND og Psykiatriorganisationernes Fællesråd i Region Hovedstaden, de tre deltagende regioner samt syv kommuner: København, Rudersdal, Helsingør, Viborg, Aarhus, Randers og Roskilde.

Fra førtidspensionist til projektleder

Klavs Serup Rasmussen har altid holdt meget af at sejle. I starten af 1990'erne tog han ansættelse som gast på et skib, som skulle sejle til Indien. Turen kom til at markere et vendepunkt i den unge Klavs Serup Rasmussens liv. Det endte nemlig med, at skibet kæntrede ud for Indiens kyst. Klavs blev et halvt år i Indien, mens maredtene om skibsforliset tog til.

Da han kom hjem til Danmark, var det direkte til en tre år lang indlæggelse på det psykiatriske hospital Sankt Hans med diagnosen skizofreni.

Efter udskrivelsen fik Klavs Serup Rasmussen gradvist opbygget et nyt liv for sig selv. Først som førtidspensionist og frivillig på tidsskriftet Outsideren – dengang et trykt blad, i dag et webmagasin, som skrives og udgives af mennesker med erfaringer fra psykiatrien. Siden blev

han chefredaktør på bladet, og for tre år siden blev han lønnet projektleder på Projekt Din Gode Udskrivning i Region Hovedstaden, som skulle arbejde for bedre udskrivelser i psykiatrien.

I dag er Klavs Serup Rasmussen projektleder i Projekt Peer i Region Hovedstaden, som har til formål at ansætte flere medarbejdere med brugerbaggrund i psykiatrien og socialpsykiatrien.

Klavs Serup Rasmussen har været en af hovedkræfterne bag opstarten af både Projekt Din Gode Udskrivning og Projekt Peer. Han har skrevet en større guide til en god udskrivning, som i dag bruges ved udskrivelse fra psykiatriske afdelinger i Region Hovedstaden og Region Sjælland. Han har desuden skrevet en guide til recovery, som skal bruges i peer-projektet i Region Hovedstaden.

almennyttige boliger, hvor beboerne får forskellig grad af støtte.

Medarbejdernes egne erfaringer er en kompetence på lige fod med andre kompetencer

I de 13 peer-medarbejderstillinger, som har været slået op i hovedstadsregionen dette efterår, har vigtigste krav om kvalifikation været, at man selv havde erfaringer med psykisk sygdom, mere specifikt indlæggelse og/eller brug af socialpsykiatrien. Derudover skulle man have tænkt over, hvad der gjorde en forskel for én selv i forhold til at komme sig, og hvordan andre kunne have glæde af den erfaring.

Der kom mere end 300 ansøgninger til de 13 stillinger.

– Det er deres erfaringer, som er deres særlige kompetence. Lige som fx en afspændingspædagog har særlige kompetencer i forhold til krop og psyke. Jeg tænker, at det er vigtigt, at de er en ny medarbejdergruppe, som har denne særlige kompetence, siger Tonie Rasmussen.

En ny faggruppe

Det syn deler leder af sociale tilbud i Helsingør Kommune, Henrik Hejbøl. Helsingør er også en af de kommuner, som deltager i Projekt Peer. Og de har ligesom Rudersdal netop ansat tre peer-medarbejdere.

– Jeg havde faktisk først oprettet dem som socialpædagogiske vejledere, men jeg lavede det

om, så de nu hedder peer-medarbejdere. For det er vigtigt, at de bliver en ny type medarbejdere med den særlige kompetence, at de har erfaringer med psykisk sygdom på egen krop, understreger han.

I både Rudersdal og Helsingør vil de i alt seks nye medarbejdere skulle være en del af personalegruppen i den psykosociale indsats og socialpsykiatrien. Deres særlige arbejdsopgaver kommer både til at bestå i at have individuelle samtaler med brugerne og undervise i recovery. ■

Nationalt netværk og test

Sideløbende med de tre peer-projekter skal der opbygges et nationalt peer-netværk, hvor peer-medarbejderne kan mødes og få råd og vejledning i forhold til deres arbejde.

Ud over at ansætte peer-medarbejdere er et vigtigt formål med projekterne også at afprøve forskellige måder at bruge medarbejdere med brugererfaring. Er det bedst, at de er så integreret som muligt i personalegruppen, men som en 'faggruppe' for sig? Eller kommer deres erfaringer mere i spil, hvis de er tilknyttet et særligt center og kører gruppeforløb her? Det skal de tre projekter være med til at afgøre.

BRUGERBAGGRUND

Han sagde, at det kunne være, at jeg en dag kunne komme til at arbejde her. Og jeg tænkte bare: 'Han er ikke rigtig klog. På Slotsvænget er det åbenbart ikke kun beboerne, der har en diagnose'.

Johanna Soini, beboer, Slotsvænget

Et vilkår i menneskelivet

Slotsvænget er et af de socialpsykiatriske botilbud i Danmark, som har haft medarbejdere med brugerbaggrund i længst tid. I dag ansættes alle medarbejdere på baggrund af både uddannelse og egne livserfaringer med eller uden psykisk sygdom

Af Marie Barse, redaktionen@sl.dk
Foto: Søren Kjeldgaard

Forskningen viste, at man ikke var kronisk syg, når man havde en psykisk sygdom. Så vi spurgte os selv, hvorfor kommer de sig ikke, dem der bor hos os

Jørn Eriksen, forstander, Slotsvænget

For nogle år siden gik jeg og sagde, at en tredjedel af vores medarbejdere havde brugerbaggrund, men i dag kan jeg faktisk ikke sige det, for vi deler det ikke op på den måde i brugerbaggrund og ikke-brugerbaggrund, siger forstander på Slotsvænget Jørn Eriksen.

Slotsvænget i Lyngby-Taarbæk Kommune var et af de første socialpsykiatriske botilbud i Danmark, som begyndte at ansætte medarbejdere med brugerbaggrund.

Det startede for mere end ti år siden samtidig med, at stedet ændrede praksis til at have fokus på muligheden for at komme sig også over meget alvorlig og invaliderende psykisk sygdom.

Beboerne er voksne med diagnoser inden for skizofrenispekteret.

– Det er lidt sjovt at se, hvordan det blomstrer op med recoveryorientering i dag i både behandlingspsykiatrien og socialpsykiatrien, efter vi har arbejdet med det i 12 år. For 12 år siden, når jeg snakkede om recovery, så blev det fuldstændig latterliggjort af andre fagfolk, fortæller Jørn Eriksen, som i høj grad var drivkraften bag omlægningen af Slotsvængets kultur og praksis.

Slotsvænget begyndte at arbejde mod recoveryorientering – hvor fokus hos både beboere og personale er, at man kan komme sig over psykisk sygdom – tilbage i 2003, efter at flere og flere bru-

gere fra udlandet begyndte at stå frem og fortælle deres historier om, hvordan de var kommet sig.

– Vi kunne se undersøgelser, der viste, at folk kunne komme sig. Forskningen viste, at man ikke var kronisk syg, når man havde en psykisk sygdom. Så vi spurgte os selv, hvorfor kommer de sig ikke, dem der bor hos os, fortæller Jørn Eriksen.

Det spørgsmål betød, at Slotsvænget gik i gang med fuldstændig at omlægge deres kultur. De begyndte at holde kurser i mestring af psykiske problemer, og at arbejde med at forstå sine symptomer ud fra sine oplevelser i livet.

– Vi vidste, at vi skulle omstille vores praksis. Vi diskuterede den professionelle rolle, hvordan man kan forstå stemmer, og hvordan vi kan hjælpe folk med at se på deres livshistorie i stedet for at lindre symptomer, fortæller Jørn Eriksen.

Ind med eksbrugerne

Og de begyndte også at ansætte personale med brugerbaggrund.

– Vi søgte efter medarbejdere med brugererfaring, og den vigtigste kompetence var, at de var eksbrugere og havde prøvet at komme sig. Så vi gjorde det samme, som man gør nu med fx Projekt Peer. Og det fungerede faktisk ikke specielt godt, siger Jørn Eriksen.

Udfordringen var at få integreret disse 'eksbrugere' i personalegruppen – samtidig med, at de bevarede deres særpræg som medarbejdere med brugererfaring.

– De kom, og de var der og sad og snakkede lidt. De havde nogle gode snakke med beboerne, men de kørte sådan lidt parallelt med resten af medarbejderne, forklarer Jørn Eriksen.

Efter nogle år rygtedes det også i fagkredse, at Slotsvænget arbejdede med fokus på muligheden for at komme sig og komme videre i livet. Og at de havde folk med egne erfaringer fra psykiatrien ansat.

– Efterhånden begyndte veluddannede med brugererfaring at kontakte mig for at få job. Så vi

begyndte at ansætte folk med brugerbaggrund i almindelige stillinger. Der er så mange veludannede, som har oplevet psykiske problemer. Hvorfor ikke ansætte dem, som både har fagligheden og egne erfaringer, siger Jørn Eriksen.

I dag er de fleste medarbejdere på Slotsvænget ansat i almindelige stillinger som fx sygeplejerske, psykolog eller socialpædagog, men alle bruger egne livserfaringer i arbejdet. Uanset om de har oplevet egentlig psykisk sygdom eller ej.

Derudover har Slotsvænget fået nogle af sine bedste medarbejdere ved at have folk med brugerbaggrund ansat i flexjob, og ved at beboere har fået arbejde på stedet og siden er blevet ansat i almindelige stillinger.

Ligeværd er grundlag for udvikling

Michael Rassum er ansat som socialpædagog på Slotsvænget. Han har ikke papir på at have brugerbaggrund, men efter hans mening er det heller ikke så afgørende.

– Jeg bruger også mine egne livserfaringer i arbejdet. På den måde bliver samtaler med beboerne ikke en samtale, hvor jeg udspørger beboeren om hans problemer og kommer med løsningsforslag. I stedet har vi en ligeværdig samtale, hvor jeg også inddrager mine egne erfaringer. Jeg tænker ikke over det i samtalerne med beboerne. Det kommer meget intuitivt, fortæller han.

Det betyder, at han i sit arbejde bruger hele sig selv og ikke kun sit professionelle jeg.

– Man skal give meget af sig selv her, fordi man er så tæt på mennesker, som har det meget svært.

Det med at man tager den professionelle kappe på, når man går på arbejde, den går ikke her. Du skal være dig selv og ikke en professionel. Det skaber tillid, siger Michael Rassum.

Han understreger, at det først er, når tilliden er etableret, at der er rum for at inspirere til udvikling og støtte vedkommende i at komme sig.

Musikken og relationskortet

Når en beboer flytter ind på Slotsvænget, får han eller hun et katalog over botilbuddets medarbejdere. Her står den enkeltes profession, eventuelle egne erfaringer med psykisk sygdom, og om vedkommende er gift og har børn.

Herefter kan beboeren vælge, hvilke medarbejdere han ønsker at have sine tætteste relationer til og vælge dem ind i sit såkaldte relationskort.

Mikkel Schunk på 26 år har boet på Slotsvænget et års tid, og han har for nylig valgt Michael Rassum ind i sit relationskort.

– Jeg fandt ud af, at vi har en fælles interesse for musik. Jeg bruger Michael både til at have samtaler med, og så laver vi også musik sammen. Fordi vi har musikken som interessefællesskab, så er der et naturligt ligeværd mellem os, siger Mikkel Schunk.

Efter en seks måneders indlæggelse på Oringe Psykiatriske Hospital valgte Mikkel Schunk specifikt, at han gerne ville bo på Slotsvænget.

Det gjorde han netop fordi, de arbejder med, at man kan komme sig, og fordi de har særlige tilbud til mennesker, som hører stemmer.

– Jeg har haft mange samtaler med Olga (Olga Runciman, kendt psykolog, som selv hører stem-

LIGEVÆRDIG 'Jeg bruger også mine egne livserfaringer i arbejdet. På den måde bliver samtaler med beboerne ikke en samtale, hvor jeg udspørger beboeren om hans problemer og kommer med løsningsforslag. I stedet har vi en ligeværdig samtale', fortæller Michael Rassum (tv), der er socialpædagog på Slotsvænget.

Hvis deres rolle er, at de skal bringe håb, så bør man spørge sig selv, hvorfor det er nødvendigt at ansætte peer-medarbejdere til det: Hvad mangler vi i vores praksis, siden folk oplever håbløshed

Jørn Eriksen, forstander, Slotsvænget

mer, red.) om stemmer og angst. Vi har bl.a. lavet sådan et interview, hvor man går ind i hver enkelt stemme og navngiver dem, fortæller han.

På den måde har han efterhånden overtaget kontrollen med stemmerne, efter at de i en periode havde haft alt for meget magt.

– Jeg er egentlig glad for mine stemmer og håber ikke, at de forsvinder. Jeg skal bare lære at styre dem og blive venner med dem. På et tidspunkt optrådte de næsten guddommeligt, fortæller han.

Svært at uddanne sig til det her

Ifølge Mikkel Schunk er det rigtig givtigt i hans arbejde med at komme sig, at Slotsvænget har så mange medarbejdere med egne erfaringer.

– Det er svært at tale med en ikke-stemmehører om at høre stemmer. Fordi det er så svært at forklare det. En, der har prøvet det selv, forstår med det samme, hvad man taler om, siger han.

Ud over at det er en styrke i forhold til at støtte beboerne i at lære at tage magten over deres eget liv, så mener socialpædagog Michael Rassum, at det faktisk også giver en bedre arbejdsplads.

– Mennesker med de her problemer er generelt blevet for lidt forstået i deres liv. Det er svært at uddanne mennesker til denne her type arbejde, fordi man skal have en særlig evne til at forstå og tale med de mennesker, som bor et sted som det her. På en eller anden måde tror jeg, at det ligger folk med brugerbaggrund mere på sinde at

hjælpe beboerne videre, fordi de selv har prøvet at komme videre, siger han.

Det er forstander Jørn Eriksen enig i.

– De medarbejdere, som har brugerbaggrund, har en særlig energi til at ville hjælpe beboerne. Men det er også en gruppe medarbejdere, som er meget følsomme. Det bliver en mere følsom arbejdsplads. Samtidig er man også mindre bange for angst og psykoser, fortæller han.

Jeg kunne jo ingenting

Da Johanna Soini flyttede ind på Slotsvænget i 2007, havde hun været 25 år i behandlingspsykiatrien og fået flere forskellige diagnoser, herunder skizofreni og bipolar lidelse.

– Jeg havde fået at vide, at jeg havde en genfejl og var kronisk syg. Da jeg kom her, havde jeg affundet mig med det og opgivet mine håb og drømme. En genfejl kunne jeg jo ikke gøre noget ved, så der var ingen grund til at tro på, at jeg selv kunne ændre noget. Drømme og håb ville kun gøre livet endnu mere uudholdeligt, fortæller hun.

Hun havde en samtale med forstander Jørn Eriksen, inden hun flyttede ind.

– Han sagde, at det kunne være, at jeg en dag kunne komme til at arbejde her. Og jeg tænkte bare: 'Han er ikke rigtig klog. På Slotsvænget er det åbenbart ikke kun beboerne, der har en diagnose'. Jeg kunne jo ingenting, fortæller hun.

På trods af, at Johanna Soini var overbevist om, at hun i hvert fald ikke kunne komme sig, så lod hun sig alligevel overtale til at tage med på et kursus i personcentreret planlægning, som bestod af en række planlægningsværktøjer og konkrete øvelser, som kan understøtte en recovery-proces.

– Min kontaktperson blev ved med at spørge, om jeg ikke ville med på det her kursus, hvor man får redskaber til at håndtere livet og genskabe sit håb og sine drømme. Jeg blev ved med at sige nej, for jeg vidste jo, at jeg ikke kunne noget. Til sidst sagde jeg ja, for så kunne jeg jo bevise, at jeg intet kunne og behøvede ikke at høre mere på hende, fortæller hun.

Smertefuldt at miste håbet

Ud over kurset var det i høj grad statistik, som blev vendepunktet for Johanna Soini.

Hun blev nemlig præsenteret for flere statistikker og forskning, som viste, at folk kom sig. Og det var faktisk det, der gjorde den største forskel for hende. For hvis andre kunne, så kunne hun vel også.

– Jeg var ekstremt bange, da jeg begyndte at håbe igen, for hvad nu hvis jeg igen skulle opleve

Recovery

Recovery betyder at komme sig og handler kort og godt om, at mennesker med psykisk sygdom kan komme sig. Nogle kan blive helt fri for deres sygdom eller sårbarhed, andre kan lære at leve et stort set almindeligt liv, hvor de tager hensyn til deres sårbarhed. Og nogle vil have brug for en vis grad af støtte det meste af livet.

Recovery er en meget individuel proces, og den enkelte med psykisk sygdom skal selv finde sin vej til at komme sig. Det kan være ved hjælp af medicin, psykologhjælp, sport, planlægning af livet, det åndelige osv. Ikke to recovery-processer er ens.

Nogle ting går dog igen fra person til person. Det er vigtigt med et godt socialt netværk, det er vigtigt at have styr på bolig og økonomi, og det er vigtigt at have en kriseplan, så man kan håndtere psykiske kriser, før de tager magten fra en.

tilværelsen synke i grus. Den største sorg for mig var, da jeg måtte opgive dyrlægestudiet på grund af min psykiske sygdom. Og den sorg risikerer man jo at opleve igen, når man begynder at håbe og tro på, at man kan opnå nogle ting i livet, forklarer hun.

I dag er Johanna Soini kursusleder i person-centreret planlægning på Slotsvænget. Hun bor i egen lejlighed og arbejder fuld tid på at udvikle, planlægge og afholde kurser og temadage i mestring af livet.

Hun bruger bl.a. sine egne erfaringer til at undervise andre psykiatribrugere og medarbejdere i hele landet i, hvordan man kan genskabe håbet og tage kontrollen over sit eget liv.

– Jeg ville ønske, at jeg ikke havde brugt 25 år på den ene indlæggelse efter den anden, men jeg kan ikke ændre på det. Når jeg er rundt og undervise, føler jeg, at når jeg kan give andre håb, så er alle de år ikke helt spildt, siger hun.

Alle kan komme sig – i hvert fald lidt

Beboergruppen på Slotsvænget er, hvad nogle ville kalde 'en tung gruppe'. De har typisk en lang fortid i behandlingspsykiatrien, er kraftigt medicineret, og mange har været en del af systemet i stort set hele deres liv.

Det gælder også Johanna Soini, som har haft en svær opvækst med mange svigt og misbrug.

På Slotsvænget arbejder man med at få de bagvedliggende livshistorier frem, så der kan arbejdes med dem. Og botilbuddet tilbyder særlige kurser for beboere, som hører stemmer, og kurser i at mestre og planlægge livet.

Alligevel er det selvfølgelig ikke alle beboere, som ender med at flytte i egen lejlighed og få fuldtidsarbejde ligesom Johanna Soini.

– Man skal lære at se små fremskridt som store fremskridt. Det kan fx være en, som ikke har kunnet overskue egen hygiejne, og som begynder at kunne det igen. Eller en, som ikke har kunnet se noget håb om at få det bedre og få et bedre liv, men som pludselig får et håb, siger Michael Rassum.

Projekt Peer kan være første skridt

Det er 12-13 år siden, at Slotsvænget tog de første spæde skridt hen imod at skabe udvikling hos den enkelte beboer i stedet for blot at symptombehandle og symptomlindre.

Siden har de udviklet deres praksis så meget, at alle medarbejdere nu bruger deres egne livserfaringer i arbejdet.

Jørn Eriksen og socialpædagog Michael Rassum er enige om, at Slotsvængets holdning til at

have medarbejdere med brugerbaggrund ansat, er den mest optimale.

– I psykiatrien og socialpsykiatrien lærer du, at du ikke må være personlig og bruge dine egne erfaringer i arbejdet. Men så ansætter du folk til at gøre præcis det (i Projekt Peer, red.). Det bliver da en lidt mærkelig konstellation, siger forstander Jørn Eriksen.

De er dog begge positive over for Projekt Peer, som de mener, kan være første skridt på vejen mod en recovery-orienteret socialpsykiatri.

– Det er positivt, at man begynder at anerkende erfaringer som vigtige. Det er i modsætning til det gamle ekspertperspektiv. Det er vigtigt at spørge sig selv, hvad motivationen for at ansætte de her mennesker er. Hvis deres rolle er, at de skal bringe håb, så bør man spørge sig selv, hvorfor det er nødvendigt at ansætte peer-medarbejdere til det. Hvad mangler vi i vores praksis, siden folk oplever håbløshed, siger Jørn Eriksen.

Det er Michael Rassum enig i.

– Man skal være opmærksom på praksisser i organisationen, som er indgroede og som er i modstrid med tanken om, at man kan komme sig. Fx ideen om, at medarbejderen er eksperten og beboeren er beboeren, understreger han. ■

INTERESSEFÆLLESSKAB 'Jeg bruger Michael både til at have samtaler med, og så laver vi også musik sammen. Fordi vi har musikken som interessefællesskab, så er der et naturligt giveværd mellem os', fortæller Mikkel Schunk (tv), der er beboer på Slotsvænget og for nylig har valgt socialpædagog Michael Rassum ind i sit relationskort.

FORANDRING

Jeg er bare bekymret for, at det bliver opfattet som om, at det udelukkende handler om at ansætte flere socialrådgivere – for hvis det skal lykkes, skal selve udførelsen i form af socialpædagogiske tilbud også følge med

Lise Lester, socialrådgiver og centerleder

Herning-modellen – set fra Herning

Med satspuljen er der afsat næsten 100 mio. kr. til en omlægning af kommunernes indsats for udsatte børn og unge – med inspiration fra bl.a. Herning. Men hvordan ser Herning-modellen ud i et socialpædagogisk perspektiv?

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk
Foto: Astrid Dalum

Hvis vi startede fra et barns perspektiv, nemlig den dengang 11-årige 'Mads', hvis enlige far netop var blevet indlagt på en lukket psykiatrisk afdeling, kunne historien om Herning-modellen begynde sådan her:

- Hvem er den vigtigste voksne i dit liv?
- Min... Min far.
- Din far kan ikke hjælpe dig lige nu. Han er syg. Meget syg. Hvem kan ellers hjælpe dig?
- Min... Min fodboldtræner.

Men vi starter et andet sted. I et mødelokale på Børne- og Familiecenter Herning har centerlederne Benny Madsen og Lise Lester sammen med to medarbejdere inviteret Socialpædagogen til en præsentation af Herning-modellen set fra Herning.

De sidste måneder er Herning for alvor kommet på det socialpolitiske danmarkskort, og byen på heden er endda nævnt med navn i

satspuljeaftalen, hvor der er sat 96 mio. kr. af til 'med inspiration fra Sverige og Herning Kommune at understøtte kommunerne i at omlægge deres indsats for udsatte børn og unge til en tidligere, forebyggende og mere effektiv indsats'.

Pengene skal bl.a. bruges til at etablere et udadgående rådgivningsteam, som skal yde faglig støtte til kommunernes omlægning, til en ansøgningspulje, hvor man kan søge om midler til dækning af de ekstraudgifter, der forventes i startfasen, og til at dokumentere effekter af forebyggende tiltag.

Fodboldtræneren putter

Men hvad er det så, de har gang i i Herning – og har haft siden 1. januar 2013? Jo, for Mads begyndte det med en indflytning på Børne- og Familiecenterets døgnafdeling Toften, da hans far blev indlagt. Tidligere ville han have fået tildelt en kontaktpædagog, der så det som sin vigtigste opgave at give Mads så meget omsorg som overhovedet muligt. Nu fik han i stedet en basispædagog, der også havde Mads' omsorgsbehov som sit primære fokuspunkt – men som ikke nødvendigvis selv skulle give den.

– Er det okay, at vi ringer til din fodboldtræner, spurgte hun.

Ja. Det ville Mads gerne have. Og da fodboldtræneren hørte, hvad der var sket, tilbød han med det samme at komme.

- Jeg bliver hos dig i aften, Mads, sagde han.
- Og jeg skal nok putte dig.

Alice Eijjendaal, der er socialpædagog og teamleder på Toften, siger:

– Før gik vi som pædagoger ind og skulle meget hurtigt tage over i de nære relationer. Nu prøver vi i stedet at finde ud af, hvad barnet har af nære relationer og se, om der er nogen, der kan bidrage med mere, end de gør. Vi har fx haft en børnehavetillærer, der meldte sig på banen, og så var det hende, der kom og holdt i hånden og puttede barnet om aftenen, fortæller hun.

Else Clausen, der er socialpædagog og afdelingsleder døgninstitutionen Claudisvej under Hedeboencentret, giver et andet eksempel:

– Hos os har vi fx haft en pige med selvskadede adfærd, der ikke kunne sove alene om nat-

Diskuter på facebook

Hvad tænker du om Herning-modellen?

Hvilke perspektiver og fordele ser du ved, at Herning-modellen bliver udbredt i resten af landet? Er der noget, der bekymrer dig? Hvilken rolle bør Socialpædagogerne som forbund spille?

Deltag i debatten på facebook / se hvordan på www.sl.dk/facebook

ten. Tidligere ville jeg nok have kaldt en vikar ind som nattevagt. Nu fik jeg i stedet en aftale med pigens faster, der kom og sov på Claudisvej.

Et nyt mindset

Ifølge Benny Madsen er det vigtigste ved Herning-modellen selve tankegangen, der bl.a. har fokus på inddragelse af civilsamfundet og barnets eget netværk.

– Der er tale om et helt nyt mindset, og det er det, der er det vigtige. Ikke de helt specifikke indsatser, der kan variere fra kommune til kommune, siger han.

Ud over det såkaldte 'normaliseringsperspektiv' med inddragelse af barnets familie og netværk handler det nye mindset ifølge Benny Madsen om tidlig opsporing og indsats, fokus på beskyttende faktorer samt en sammenhængende indsats, hvor de specialiserede tilbud tænkes sammen med såvel myndighedsdelen som almenområdet i form af fx skole og fritidstilbud.

– Og så ligger der også en investeringstankgang i mindsettet – en idé om, at det rent kroner og øre-mæssigt kan betale sig at investere i forebyggelse. Og her tænker jeg ikke kun på myndighedsdelen i form af ansættelse af flere socialrådgivere – som ellers er det, der er blevet

fokuseret mest på i pressen – jeg tænker også på investeringer i selve udførelsen. Altså selve de sociale tilbud, siger Benny Madsen.

Herning-modellen kan også anskues som en grafisk model, hvor alle kommunens tilbud til udsatte børn, unge og familier er plottet ind på en trappetige – med de mindst indgribende nederst og de mest indgribende øverst. På det nederste trappetrin finder man 'tidlig forebyggelse i almen', der fx omfatter sundhedsplejens besøg og åben, anonym rådgivning. De næste trin bærer overskrifterne 'forebyggelse' og 'hjemmebaserede indsatser' og omfatter fx forskellige evidensbaserede træningsprogrammer som PMT og DUÅ, De Utrolige År, samt hjemmehossere, og de øverste trin omfatter først anbringelse i slægt eller netværk, så anbringelse i plejefamilie og øverst anbringelse på institution.

– Pointen med indsatsstrappen er, at vi sammentænker de forskellige tilbud, sådan at den anonyme, åbne rådgivning fx drives af socialpædagoger, der også laver forældretræningsprogrammer. Det betyder både, at de fra forældretræningen har gode erfaringer, som også kan komme hr. og fru Jensen til gode, når de ringer, fordi deres fireårige ikke vil sove om natten – og at de kan spotte, når hr. og fru Jensen har mere alvorlige

OMSORG Selvom et barn er anbragt på Toften, er det ikke nødvendigvis Alice Eijgendaal eller en anden socialpædagog, der skal putte barnet – hvis det er muligt inddrages netværket, så barnet fx bliver kysset godnat af en tante, en fodboldtræner eller barnets forælder.

Hvis man vil anbringe færre børn, skal der være nogle andre socialpædagogiske tilbud til de børn, der tidligere ville være blevet anbragt – og de alternative tilbud skal ikke bare være lige så gode som en anbringelse. De skal være bedre

Benny Madsen, socialpædagog og centerleder

problemer, der kræver støtte højere oppe på indsatsstrappen, siger Benny Madsen.

Tidlig opsporing

I Herning Kommunes egen præsentation af indsatsstrappen slås det fast, at 'alle indsatsstrin kan benyttes, der skal blot være fokus på at bringe barnet/den unge mod et almindeligt hverdagsmiljø (ned ad trappen) igen'.

Ifølge Benny Madsen handler det på ingen måde om at lukke øjnene for problemer, der kræver en indsats højere op ad trappen. Tværtimod er der større fokus på at spotte problemerne.

– Tidligere har jeg hørt nogen sige, at det at skrive en underretning kunne være som at sende et postkort fra de varme lande – man vidste ikke rigtig, om det blev modtaget, og hvad der skete. Nu bliver der reageret med det samme, siger han.

Men indsatsstrappen indebærer et fokus på, om problemer kan løses ved brug af redskaber længere nede på indsatsstrappen. Det har Alice Eijgendaal et helt konkret eksempel på i form af familien 'Ghazali' – bestående af mor og tre børn på fire, otte og ti år.

– Da børneflokket blev anbragt på Toften, havde socialrådgiveren en klar opfattelse af, at det ville blive nødvendigt med en permanent anbrin-

gelse i plejefamilie, og de kom her mest, fordi der var forskellige ting, der skulle afklares, så plejefamilien kunne rustes bedre til opgaven, fortæller Alice Eijgendaal.

På Toften er der altid et systematisk og højt prioriteret fokus på børnenes forældre og andet netværk, og der er ansat tre netværksmedarbejdere (to socialpædagoger og en socialrådgiver), der har fokus på netværket. Samtidig med, at de tre børn fik en kontaktpædagog, fik moderen en netværksmedarbejder, der skulle hjælpe hende – og hun fandt hurtigt ud af, at noget var galt. Det var som om, at moderen gled ind og ud af kontakten, og da hun blev hjulpet til læge, viste det sig, at hun led af en ubehandlet depression, efter at hendes mand – børnenes far – var død i en voldsom ulykke. Og at hun endvidere var mærket af et liv som flygtning.

Ingen krav

– Nu fik det førsteprioritet at få moderen på fode. Hun fik antidepressiv medicin af lægen, og vi sagde, at der ikke måtte stilles krav til hende – og anbefalede fx rådgiveren, at hendes arbejdsprøvnings skulle sættes i bero, så hun ikke blev stressest yderligere. Og vores samarbejde er så godt, at der bliver lyttet, når vi anbefaler sådan noget, siger Alice Eijgendaal.

Det viste sig, at moderens følelsesmæssige relation til sine børn var intakt – det var kun alle de ydre ting, hun ikke kunne overskue, som fx at sørge for børnenes madpakker, huske deres lægeaftaler og pakke deres skoletasker.

– Så vi gik ind og kompenserede for alle de ydre, strukturelle ting, så moderen bare skulle være der for børnene og give dem kærlighed og omsorg. Og ret hurtigt blev det sådan, at moderen faktisk var sammen med sine børn i alle deres vågne timer på Toften. Det var hende, der puttede dem om aftenen, og hende der vækkede dem om morgenen, og langsomt voksede hun med opgaven, fortæller Alice Eijgendaal.

Efter et års anbringelse kom børnene hjem igen – men de får stadig intensiv støtte, bare nogle trin længere nede på indsatsstrappen. Familien er tilknyttet dagbehandlingstilbuddet Broen, der er målrettet børn og deres familier, hvor anbringelse overvejes – men hvor det skønnes, at der er potentiale i familien til at arbejde med børn og forældres kompetencer.

Tre dage om ugen er to af børnene i Broen efter skole/børnehave og indtil kl. 19.00, så moderen i det tidsrum kun skal tage sig af ét barn – og bør-

Fakta om de interviewede

Benny Madsen er centerleder på Børne- og Familiecenter Herning, der omfatter en vifte af tilbud for udsatte børn og deres familier – lige fra åben, anonym rådgivning, der varetages af pædagoger, til kortvarige, intensive anbringelser på Toften.

Lise Lester er centerleder på Hedeboencentret, der ligeledes omfatter en bred vifte af tilbud til udsatte og sårbare unge – også den spænder fra åben, anonym rådgivning af unge i Herning til kortvarige, intensive anbringelser på Claudisvej.

Alice Eijgendaal er socialpædagog og teamleder på Toften, der har ni pladser til børn i en kort, intensiv anbringelse – samt ambulante behandling og andre tilbud som fx opfølgning i plejefamilier.

Else Clausen er socialpædagog og afdelingsleder på Claudisvej, der tilbyder tidsbegrænset døgnbehandling til op til syv unge mellem 14 og 18 år. Der er tale om unge med psykosociale problemstillinger og ofte også psykiatriske problemstillinger som fx angst, selvskaade eller depression.

nene samtidig får socialpædagogisk støtte i Broen, hvor de har en tæt relation til en kontaktpædagog. Endvidere får moderen en gang om ugen besøg af en socialpædagog, der hjælper hende med at planlægge de praktiske gøremål omkring børnene.

– Og kontaktpædagogen holder også hele tiden øje med, at børnene er i trivsel, fortæller Alice Eijgendaal.

Netværksmøder

Netværksmedarbejderne har også fokus på netværket rundt om familien – både det civile, som fx en nabo eller en moster, og det professionelle, som fx barnets lærer i skolen.

Der bliver målrettet afholdt netværksmøder, hvor alle i netværket byder ind med, hvordan de kan hjælpe – og i familien Ghazalis eksempel betød det fx, at en onkel meldte sig på banen, så han hver fredag henter børnene og kører dem på weekend – skiftevis hos sig selv og hos deres bedsteforældre.

– Og så er vores opgave også at sørge for, at dem, der melder sig, ikke bliver overbelastet. Det kan fx være ved at sige til en nabo: 'Okay, det er rigtig fint, hvis du vil hjælpe med at læse lektier to timer om søndagen. Og så er det også nok. Så behøver du ikke bekymre dig om, hvad der sker de andre dage. Det er der andre, der sørger for', fortæller Alice Eijgendaal.

Netværksmedarbejderne understøtter også det professionelle netværk – og kan fx hjælpe lærerne

ved at komme med i skole og observere og være sparringspartnere.

– Læreren skal jo forholde sig til hele klassen på en gang, og derfor ser netværksmedarbejderen måske noget helt andet end det, læreren ser. Konkret kan det fx være et barn, der kun kan holde koncentrationen i 15 minutter, og så lige skal have en helt kort opfordring til at arbejde videre – fx ved at læreren lige lægger hånden på barnets skulder og opfordrer det til at fortsætte, siger Alice Eijgendaal.

Bange for misforståelser

Benny Madsen og Lise Lester er glade for og stolte over, at Herning-modellen skal udbredes til andre kommuner, men de er bekymrede for, om modellen bliver misforstået. Fx lægger Benny Madsen vægt på, at det altså ikke er nok med en tidsbegrænset anbringelse – det skal være en tidsbegrænset, intensiv anbringelse, hvor der sker en målrettet og helhedsorienteret indsats for både barnet og familien.

– Hvis der er nogle kommuner, der tænker, at det bare gælder om at korte anbringelserne ned og spare en hel masse penge, så går det altså ikke. Vores intensive anbringelser er fx også meget dyrere pr. dag end andre anbringelser, fortæller han.

På både Toften og Claudisvej arbejdes der eksempelvis intenst med ART, der ved hjælp af forskellige øvelser og træningsopgaver støtter børn eller unge i at håndtere følelser, og på

KORTLÆGNING Når et barn eller en ung anbringes i Herning Kommune, er der fokus på hele barnets netværk. Sammen med den unges forælder tegner socialpædagog Else Clausen blandt andet et genogram, der er en form for stamtræ.

Claudisvej bliver der under anbringelsen intensivt arbejdet med at nå forskellige, konkrete mål.

Else Clausen fortæller:

– Forløbene kan være meget forskellige, men et konkret eksempel kan være pigen 'Line', der led af angst og i flere år faktisk ikke ville stå ud af sengen, da hun boede hjemme. På Claudisvej har Line arbejdet intensivt med sin angst – og hun er ikke sluppet af med den, men hun er blevet bedre til at håndtere den. Fx har hun fået nogle redskaber, så hun selv kan færdes i trafikken, sådan at hun fx begynder at tælle biler, hvis hun mærker, at angsten er på vej, siger hun.

Ikke kun socialrådgivere

I pressen er Herning-modellen i høj grad blevet forbundet med ansættelsen af flere socialrådgivere – og det er da også et vigtigt element, at der nu er et tæt samarbejde mellem socialpædagoger og socialrådgivere, sådan at der fx er opfølgningsmøder hver sjette uge.

– Jeg er bare bekymret for, at det bliver opfattet som om, at det udelukkende handler om at ansætte flere socialrådgivere – for hvis det skal lykkes, skal selve udførelsen i form af socialpædagogiske tilbud også følge med. Der må ikke ske en opgaveglidning mellem myndighed og udførelse, og det er nødvendigt at være skarpe på, hvad hver vores faglighed kan og skal bringe ind

i indsatsen. Det ved vi godt her i Herning, men jeg kan godt blive bekymret for, om det kommer tydeligt nok frem, siger Lise Lester.

Benny Madsen supplerer:

– Ja, for der skal jo være nogle gode socialpædagogiske tilbud, som socialrådgiverne kan sætte i værk. Ellers nytter det jo ikke noget. Hvis man vil anbringe færre børn, skal der være nogle andre socialpædagogiske tilbud til de børn, der tidligere ville være blevet anbragt – og de alternative tilbud skal ikke bare være lige så gode som en anbringelse. De skal være bedre.

For Mads kom Herning-modellen i praksis til at betyde, at han efter opholdet på Toften blev anbragt i netværkspleje hos sin faster og hendes familie.

– De får lidt støtte, men ikke så meget. Men det er også en lidt speciel situation, fordi det faktisk er en meget ressourcerstærk familie, fortæller Alice Eijgendaal.

Og fodboldtræneren? Han er stadig inde i billedet og støtter op ved frivilligt at være den, der kører Mads til og fra træning og kamp. ■

Alle oplysninger om børn og familier er anonyme. Læs mere om Hedebo-centrets arbejde med ART i artiklen 'Styr på relationer og vreden' i Socialpædagogen nr. 11/2014 som du finder på www.socialpaedagogen.dk/arkiv

FORANDRING

Nytænkning på vej til handicapområdet

Herning-modellen breder sig – også i Herning, hvor nogle af erfaringerne fra omlægningen af socialområdet nu også skal anvendes på handicapområdet

Af Maria Rørbæk, mkr@sl.dk

Foto: Astrid Dalum

Samtidig med, at andre kommuner med midler fra Satspuljen kan tage ved lære af Herning Kommunes omlægning af socialområdet, går Herning Kommune nu selv skridtet videre med begyndelsen til en omlægning af handicapområdet. Projektet er i sin spæde start, men kan

fx komme til at handle om at finde alternativer til anbringelse af handicappede børn og større inddragelse af forældre og netværk.

Det fortæller Charlotte Jensen, der er centerleder for Handicapcenter Herning – Herning Kommunes tilbud til børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

Hun siger:

– Vi er helt klart inspireret af, hvad der sker på socialområdet. Vi kan ikke forebygge på samme måde, for vi kan fx ikke forebygge os ud af, at et barn er født med multiple funktionsnedsættelser eller gennemgribende udviklingsforstyrrelser – men vi kan tænke i, hvordan omgivelserne rustes bedst muligt til at støtte barnet.

Som en start gennemførte centret for et års tid siden en fokusgruppeundersøgelse blandt forældrene på to døgnafdelinger og én aflastningsafde-

Hvis man sætter ind for sent, så forældrene når at knække af belastning, ja, så knækker de helt, og så kan de ikke overkomme mere. Men hvis man sætter tidligere ind med støtte, kan forældrene måske stadig overkomme at gøre meget

Charlotte Jensen, centerleder, Handicapcenter Herning

ling, hvor spørgsmålet bl.a. lød: Hvordan kunne vi have hjulpet jer på en bedre måde?

Og her var essensen af forældrenes svar ifølge Charlotte Jensen, at de gerne ville have haft hjælp tidligere – og at de gerne ville have haft en målrettet støtte til at håndtere det at have et meget handicappet barn.

– Samtidig lavede Metodecentret i Region Midtjylland et litteraturstudie for os, og det viste, at der godt nok ikke er noget dansksproget litteratur om, hvordan man kan forebygge anbringelser af handicappede børn – men en hel del engelsksproget. Og den viser ret entydigt, at forældre skal tilbydes hjælp hurtigere, og at der skal være fleksible aflastningstilbud samt tilbud om familiebehandling, og det stemmer jo godt overens med forældrenes udmelding, siger Charlotte Jensen.

Projektplan i 2016

Engang i det nye år skal der efter planen ligge en projektbeskrivelse for, hvordan handicapområdet kan omlægges, og Charlotte Jensen ved endnu ikke, hvad den kommer til at indeholde.

– Men vi forestiller os eksempelvis, at det kan indebære arbejdet med at finde en metode til screening af forældre med handicappede børn, sådan at vi kan sige noget om, hvor stor belastningsgraden er – og på den måde sætte tidligere ind med hjælp til dem, der er meget belastede. I dag er det nemlig vores erfaring, at hvis man sætter ind for sent, så forældrene når at knække af belastning, ja, så knækker de helt, og så kan de ikke overkomme mere. Men hvis man sætter tidligere ind med støtte, kan forældrene måske stadig overkomme at gøre meget.

Et tiltag kan blive mere forælderrådgivning – herunder rådgivning i at bevare parforholdet på trods af udfordringerne ved at have et meget handicappet barn. Og så skal der formentlig eksperimenteres med mere fleksible løsninger som alternativ til traditionel anbringelse eller aflastning.

– Vi har allerede rigtig god succes med en klub for 14- til 18-årige med gennemgribende udviklingsforstyrrelser, der mødes til socialt samvær 40 eftermiddage om året samt 10 lørdage og fem kolonidøgn fordelt over to perioder. Det har vist sig at være et rigtigt godt alternativ til aflastning, hvor det ligger i kortene, at de unge skal overnatte hver gang – for tit er det slet ikke det, forældrene har behov for, og for de unge kan det være alt for grænseoverskridende at sove uden for hjemmet. Det er en indsats, som i kroner og øre koster

under halvdelen af, hvad traditionel aflastning koster, og som faktisk bedre tilgodeser behovet, og fra 1. september har vi udvidet tilbuddet til børn mellem 10 og 14 år, fortæller Charlotte Jensen.

Inspiration fra Sverige

Ligesom holdet bag Herning-modellen på socialområdet har også Charlotte Jensen og en række kollegaer hentet inspiration i Sverige, hvor de har været på flere studieture. Her fik Charlotte Jensen øjnene op for, at meget kan gøres anderledes end i Danmark.

– Eksempelvis har svenskerne en anden opfattelse af, hvad forældreansvaret indebærer, og mens danske børn med handicap fx typisk bliver hentet i taxa, når de skal på aflastning, kørte de svenske forældre selv deres børn til aflastning. Jeg ved ikke, om netop det vil give mening i en dansk sammenhæng – men pointen er, at vi gerne vil undersøge, hvordan vi i højere grad kan inddrage forældrene, siger hun.

Svenskerne har efter Charlotte Jensens opfattelse også nogle mere fleksible tilbud, end vi har tradition for i Danmark, sådan at der fx i højere grad tilbydes aflastning i hjemmet – og nataflastning på institution, så forældrene kan få sovet.

– Og så er svenskerne også mere helhedsorienterede i deres tænkning. I Danmark er der fx en tilbøjelighed til at sige, at hvis man har fået noget fra en bestemt, kasse kan man ikke få noget fra en anden – sådan at man fx mister nogle barnepigetimer, hvis man får aflastning. I Sverige er de mere tilbøjelige til at sige, at det måske netop er en kombination af de to ting, der skal til, hvis familiens behov skal tilgodeses – og en anbringelse undgås.

Socialpædagogernes formand Benny Andersen er positiv over for de spæde tanker i handicapprojektet.

– Enhver forælder vil helst have sit barn hjemme, og ethvert barn vil helst blive hos sine forældre – så hatten af, hvis det ved hjælp af udvikling af bl.a. den socialpædagogiske faglighed kommer til at lykkes. Det er bare vigtigt, at der hele tiden bliver et fokus på det enkelte barn og den enkelte families individuelle behov.

Han er som udgangspunkt ikke bange for, at det kommer til at koste arbejdspladser.

– Den socialpædagogiske faglighed er jo ikke knyttet til mursten som noget, der fx nødvendigvis behøver foregå på et botilbud – fagligheden skal bare ud at virke der, hvor det rykker, og det kan godt være i hjemmene. ■

Den socialpædagogiske faglighed er jo ikke knyttet til mursten som noget, der fx nødvendigvis behøver foregå på et botilbud – fagligheden skal bare ud at virke der, hvor det rykker, og det kan godt være i hjemmene

Benny Andersen, formand, Socialpædagogerne

GRAVIDE MISBRUGERE

Med tvang risikerer man, at kvinderne helt bliver væk – og dermed kommer man til at gøre mere skade på fosteret. Tanken om, at man risikerer at blive spærret inde er jo skræmmende for disse kvinder

Verne Pedersen, næstformand, Socialpædagogerne

Ingen lærer noget af tvang

Med satspuljeforliget er der afsat penge til at hjælpe gravide misbrugere – uden brug af tvang. Det er man rigtig godt tilfreds med både i Socialpædagogerne og i Region Nordjyllands Familieambulatorium

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Foto: Tao Lytzen

En gravid kvinde, som tager stoffer eller konstant går på druk, risikerer at skade sit barn – og skal derfor kunne tilbageholdes mod sin vilje. Sådan lød det mest vidtgående af i alt tre bud på fremtidens behandling af gravide med et problematisk rusmiddelbrug i en rapport, som Socialministeriet og Sundhedsministeriet udgav midt i september.

Men da årets satspuljeforlig blev præsenteret knap halvanden måned senere, var begrebet tvangstilbageholdelse helt skrevet ud af teksten. Satspuljepartierne har i perioden 2016-2019 afsat i alt 27,5 mio. kr. til en styrket indsats for gravide kvinder med et misbrug, og i aftalen indgår, at kommunerne skal forpligtes til at tilbyde gravide med misbrug en kontrakt om behandling med mulighed for tilbageholdelse – på baggrund af kvindens samtykke.

En formulering der vækker glæde hos næstformand i Socialpædagogerne, Verne Pedersen.

– Jeg synes, det er rigtig godt, at politikerne er gået væk fra tanken om at bruge tvang. Helt grundlæggende så ved vi jo, at der ikke er nogen, der lærer noget af tvang. I Socialpædagogerne

arbejder vi generelt for, at man mindsker brug af tvangsforanstaltninger over for alle de grupper af borgere, som socialpædagoger arbejder med, og det omfatter naturligvis også gravide med misbrugsproblemer siger hun.

– Det socialpædagogiske arbejde går ud på at motivere misbrugeren til at gå i behandling og tage hånd om sit eget liv, for dermed også at kunne tage hånd om det liv, man får ansvaret for, når man bliver mor. Der er jo ikke nogen af de her kvinder, der ønsker at gøre skade på deres foster. Med tvang risikerer man, at kvinderne helt bliver væk – og dermed kommer man til at gøre mere skade på fosteret. Tanken om, at man risikerer at blive spærret inde er jo skræmmende for disse kvinder.

De skal komme til os frivilligt

Indespærring, tvang og tilbageholdelse er da heller ikke ord, man finder i arbejdsbeskrivelsen for det tværfaglige team på Familieambulatoriet i Region Nordjylland, som hvert år hjælper mellem 50 og 60 gravide kvinder med forskellige misbrugsproblemer.

Her har debatten om, hvorvidt det skulle tillades at tilbageholde gravide misbrugere med tvang, påvirket både personale og patienter, fortæller socialfaglig koordinator og socialpædagog Lisbeth Bak.

– Vi kan mærke effekten af den snak, der har været omkring tvang. I forvejen handler det her jo om nogle kvinder, som er meget utrygge ved at søge hjælp, fordi de godt er klar over, at der er en vis risiko for, at de ikke får lov til at beholde barnet. De føler sig som jagtet vildt – og taler man overhovedet om tvang, risikerer man hurtigt, at de helt takker nej til den hjælp, de faktisk har brug for. Det er jo dybt ulykkeligt, siger hun.

Også leder af Familieambulatoriet, overlæge Margrethe Møller, er glad for, at tvangstilbageholdelse er taget af bordet rent politisk.

– Jeg synes, at tvang er en meget alvorlig ting – det er et stort indgreb. Det er jo sygehusydelse, vi yder i Familieambulatoriet, så jeg synes som udgangspunkt, at folk skal komme her frivilligt og uden angst. De skal vide og tro på, at vi vil dem det godt, siger hun og forklarer, hvorfor det ud fra en lægefaglig vinkel er så vigtigt at få skabt en bæredygtig kontakt netop med gravide, der har et problematisk rusmiddelforbrug.

– Hos den her patientgruppe optræder for tidlige fødsler og påvirket moderkagefunktion ofte, og derfor er det vigtigt, at de kommer hos os og ikke bare holder sig væk af frygt for, at barnet bliver taget fra dem. Det giver os mulighed for at følge dem tæt under graviditeten, og det er jo både til moderens og barnets bedste.

Tvang forhindrer ikke rusmiddelskader

I diskussionen om brug af tvang overfor gravide med et misbrug er et af de mest benyttede argumenter, at barnets tarv bør komme først. Bl.a. har Etisk Råd været fremme med en anbefaling af at gøre det muligt at tvangsbehandle gravide stof- og alkoholmisbrugere for at undgå, at det ufødte barn bliver skadet.

Men den argumentation holder slet ikke, mener man i Familieambulatoriet i Aalborg.

– Man forhindrer altså ikke rusmiddelskader hos børn ved at indføre tvang. Hos de kvinder, vi arbejder med i Familieambulatoriet, er skaden i rigtig mange tilfælde sket længe før, man overhovedet opdager graviditeten. Vi møder kvinder, som har drukket, indtil de var 20 uger henne, hvor de indtil da slet ikke vidste, at de var gravide, forklarer socialfaglig koordinator Dorthe Holme.

Hun mener endvidere, at tvang kan have nogle meget u hensigtsmæssige konsekvenser.

– Kvinden skal jo fortælle os – eller myndighederne – at hun har et misbrug, før vi overhovedet kan gøre noget. Og hvor mange får vi så skræmt væk i forhold til dem, vi evt. skulle fange ind med brug af tvang? Den diskussion hører også med til billedet, siger Dorthe Holme, som dermed rammer lige ned i det, Verne Pedersen kalder et vaskeægte dilemma.

– Der er så mange følelser involveret, når vi taler om, at man risikerer at gøre skade på et foster. Men der er jo også et liv efter, hvis man laver tvangsforanstaltninger – et liv, hvor kvinden skal lære at være mor og tage ansvar for sit eget og barnets liv. Og hvis ikke moderen har tillid til, at systemet vil hende og barnet det bedste, ja så holder hun sig helt væk, siger Verne Pedersen. ■

INGEN GARANTI At bruge tvang over for gravide med misbrugsproblemer er ingen garanti for, at man forhindrer rusmiddelskader hos børn, erfarer man på Familieambulatoriet i Aalborg. For mange gange er skaden allerede sket længe før, at kvinden overhovedet opdager, at hun er gravid, og der kan igangsættes en misbrugsbehandling.

GRAVIDE MISBRUGERE

Når den her patientgruppe oplever, at vi kan se deres værdi og deres kvaliteter, så falder forsvarsparaderne – og så tør de åbne op for alle de ting, de har svært ved, og de vanskeligheder, de tumler med. Vi er nødt til at have øje for ressourcerne, hvis vi skal kunne nå ind til den gravide

Lisbeth Bak, socialfaglig koordinator, Familieambulatoriet Aalborg

Motivation og tillid gør forskellen

Når gravide med et problematisk forbrug af rusmidler skal rustes til forælderrollen på Familieambulatoriet i Aalborg, er misbrugsbehandling det første skridt. Men derefter handler det om at motivere kvinden til selv at ændre kurs – og her er tillid og rummelighed langt mere effektivt end tvang og løftede pegefingre

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Foto: Tao Lytzen

Han er kun fire dage gammel – og ikke det mindste påvirket af al den snak, der foregår rundt om ørene på ham. Men faktisk er det lille 'Adams' fremtid, det hele handler om på dagens møde på Familieambulatoriet på Aalborg Universitetshospital. De nybagte forældre 'Mark' og 'Katrine' skal udskrives med deres søn – og derfor er både sygeplejerske, jordemoder, socialrådgiver, sundhedsplejerske, en socialfaglig koordinator og et par repræsentanter fra Familiecentrets spædbarnsteam mødt op.

Det store fremmøde skyldes, at Katrine og Mark siden graviditetens 17. uge har været fast tilknyttet Familieambulatoriet i Region Nordjylland. De har begge haft et problematisk rusmiddelforbrug og gennem mange år haft en omtumlet tilværelse præget af et dagligt forbrug af rusmidler, kriminalitet og svigt – og helt frem til kort før fødslen har der været usikkerhed om, hvorvidt parret ville få lov til at beholde barnet.

– Der har været mange stoffer i vores liv, og vi har også tvangsfjernelser og kriminalitet med i bagagen. Derfor har vi taget imod alt den hjælp, vi har kunnet få fra Familieambulatoriet. Den støtte og vejledning, vi har fået herfra, har været utrolig vigtig for os – det har været som at have et stort hold i vores ringhjørne i kampen for at bevise, at vi er klar til at være forældre, fortæller Mark.

Og fagpersonalet giver da også parret pæne ord med på vejen ved udskrivningssamtalen. 'Parret er omsorgsfulde, opmærksomme og meget stolte af deres dreng, og vi vurderer, at de er klar til at blive udskrevet', fremgår det fx af journalen.

– Og husk, at jeres sag stadig er åben – og I er altid velkomne til at kontakte os, lyder det afslutningsvis fra Lisbeth Bak, som har fulgt parret tæt. Hun er uddannet socialpædagog, familierapeut og misbrugsbehandler, og har i mange år arbejdet som socialfaglig koordinator i Familieambulatoriet i Aalborg – et af de fem familieambulatorier, der er på landsplan.

Øje for ressourcerne

Mellem 50 og 60 gravide kvinder får hvert år hjælp i det nordjyske familieambulatorium, fordi de er særligt sårbare og har nogle forskellige udfordringer forbundet med det at blive mor. Nogle af de gravide kæmper med et stof- eller alkoholforbrug, nogle er pga. kroniske smerter stærkt afhængige af medicin – mens andre er alvorligt psykisk syge.

Uanset hvilken historie, den enkelte gravide har med sig, er nøglen til at støtte dem en bred tværfaglig indsats, hvor både det lægelige, jordemoderfaglige, psykologiske og det sociale aspekt er tænkt ind.

– Vores udgangspunkt er at vise disse familier tillid og rumme dem uanset hvilken historie, de kommer med. Og det gælder ikke kun den gravide mor men også barnefaderen, som i mange tilfælde også har et problematisk rusmiddelforbrug og ønsker hjælp og støtte. De her familier har mindst af alt brug for at møde en løftet pegefingre, så vores allervigtigste opgave er at vise dem, at vi vil dem det godt, fortæller Lisbeth Bak.

Hun er med sine mange års erfaring på området helt med på, at personer i netop denne målgruppe ikke er voldsomt begejstrede for kontakt med myndighederne. De ved nemlig godt, at der er en stor risiko for, at barnet ender med at blive anbragt umiddelbart efter fødslen.

– Når den her patientgruppe oplever, at vi kan se deres værdi og kvaliteter, så falder forsvarsparaderne – og så tør de åbne op for alle de ting, de har

svært ved, og de vanskeligheder, de tumler med. Vi er nødt til at have øje for ressourcerne, hvis vi skal kunne nå ind til den gravide – eller sagt med andre ord: Vi stiller os på deres side i kampen mod dæmonerne, lyder det fra Lisbeth Bak.

Nej tak til tvang

Netop derfor har diskussionen om tvangstilbageholdelse af gravide kvinder med rusmiddelproblemer været et hedt debatteret emne gennem længere tid – også i Aalborg. For hvordan forener man ønsket om at opbygge tillid og skabe en bæredygtig kontakt til både den gravide og barnets far med det forslag, der tidligere på efteråret fremgik af en rapport fra Social- og Indenrigsministeriet: At gravide kvinder med et problematisk alkohol- eller stofforbrug skal kunne tvangstilbageholdes.

– Vi har fokus på kvinden fremfor fosteret, for det er jo moderen, vi møder. Og hvis man ønsker at få en gravid kvinde med et problematisk rusmiddelforbrug til at ændre på nogle ting i sit liv, så er man nødt til at få fat i motivationen hos kvinden. Vi kan ikke tvinge hende, for hun skal jo selv se, at det vil være bedre, hvis hun bevæger sig fra A til B. Og vi lægger stor vægt på at høre, hvordan hun tænker, at det bedst kunne foregå, hvis hun skulle bestemme, siger leder af Familieambulatoriet i Aalborg, overlæge Margrethe Møller.

Hun er derfor lettet over, at satspuljepartierne for nylig blev enige om at afsætte i alt 27,5 mio. kr. til en styrket indsats for gravide kvinder med

et misbrug, hvor brug af tvang ikke er skrevet ind i aftalen. Det er derimod muligheden for tilbageholdelse på baggrund af den gravides samtykke.

– Vi har gode måder at holde fast i de her kvinder på, som ikke er baseret på tvang – bl.a. ved at se dem meget hyppigt, ved at have en åben tilgang til dem – og ved at vi er tilgængelige hver eneste dag. Jeg kender ikke nogen kvinder, der ikke vil det bedste for deres foster. Det er bare ikke alle, som har evnerne eller kræfterne til at gøre det rigtige. Og det er der, vi træder til med hjælp og støtte, siger Margrethe Møller.

Vendt ryggen til det tidligere liv

For det unge par Katrine og Mark har Familieambulatoriet i mange måneder været det faste holdpunkt i en hverdag, som de efter eget ønske er i fuld gang med at vende op og ned på. Ikke kun fordi de skulle være forældre – men også fordi de har valgt helt at vende ryggen til deres tidligere liv med rusmiddelforbrug, kriminalitet og dårlige vaner.

– Vi har helt fra start vidst, at det ikke var sikkert, at vi fik lov til at beholde vores barn. Derfor har vi med støtte fra Familieambulatoriet gjort alt, hvad vi kunne for at vise, at vi godt kan magte forældrerollen. Vi er flyttet til en anden by, vi har sagt farvel til hele vores gamle omgangskreds – og vi har begge to lagt rusmidlerne på hylden, fortæller Mark.

Siden Katrine var 17 uger henne, har hun hver uge afleveret en urinprøve – og det samme har Mark, fordi han lige nu er prøveløsladt fra

TEAMET Tværfaglighed er nøglen til at støtte gravide med misbrugsproblemer. Derfor tæller teamet på Familieambulatoriet i Aalborg både en sygeplejerske, en læge, en psykolog, en jordemoder og en socialpædagog.

Jeg kender ikke nogen kvinder, der ikke vil det bedste for deres foster. Det er bare ikke alle, som har evnerne eller kræfterne til at gøre det rigtige. Og det er der, vi træder til med hjælp og støtte

Margrethe Møller, overlæge og leder, Familieambulatoriet Aalborg

fængslet. Psykologsamtaler, jordemoderbesøg og regelmæssige scanninger har også været blandt de faste rutiner, ligesom parret flere gange har fået besøg i deres nye hjem af flere forskellige fagfolk tilknyttet Familieambulatoriet.

– Når vi har fået besøg, så har vi aldrig haft følelsen af, at de er kommet for at kontrollere os. Vi er blevet bakket op hele vejen og støttet i vores kamp for at få et normalt liv, siger Katrine.

Og det er hele kernen i den indsats, medarbejderne i Familieambulatoriet yder, fortæller Lisbeth Bak.

– Man kan enten vælge en strategi båret af kontrol, styring og konfrontation ud fra tanken om, at de her mennesker nok prøver at skjule noget for os. Eller man kan vælge at rumme dem, vise dem tillid og gøre dem trygge ved os som fagpersoner, så de tør lukke op og arbejde med os, fordi vi støtter dem i processen med at lære at være forældre, siger hun.

Genogram er stærkt redskab

På sit lille kontor for enden af den lange smalle gang, der udgør Familieambulatoriet, har Lisbeth Bak så godt som dækket sit skrivebord med tegninger, noter og dokumenter til det genogram, hun lige nu arbejder på – en form for stamtræ for en af de gravide kvinder, der har sin gang på Familieambulatoriet.

– Med genogrammet skaber jeg et helhedsbillede af kvindens historie, og det gør jeg gennem adskillige samtaler, hvor vi kommer ind på hendes baggrund og alle de relationer og bånd, hun bærer med sig. Det er meget mere end bare en journal – det er en fortælling om, hvor den enkelte kvinde kommer fra, og hvad det er for et livsmønster, hun har, fortæller hun.

I et genogram kan det fx fremgå, at den gravide selv er vokset op i en familie med problematisk rusmiddelforbrug, har været udsat for omsorgssvigt eller overgreb – eller måske har mistet sine forældre tidligt og derfor har haft sin barndom og opvækst hos plejefamilier eller på opholdssteder.

– De her kvinder bliver ofte overraskede, når de læser min fortælling, fordi de pludselig kan se et mønster i deres liv. Måske forstår en kvinde, der er vokset op med en stærkt dominerende far, bedre, hvorfor hun selv søger den type mænd. En anden får måske øjnene op for de ting i barndommen, der fik hende til at trives, frem for udelukkende altid at fokusere på de problemer, hun har mødt. For et genogram indeholder også eksempler på, hvor noget er lykkedes i kvindens liv, på ressourcer og styrker – og på de gode relationer, siger Lisbeth Bak og tilføjer, at hun bruger genogrammet til i samarbejde med kvinden at nå frem til, hvad der skal til, for at hun kan bryde et negativt mønster.

– Jeg kunne jo godt ønske, at langt flere ville læse sådan et genogram, fordi det fortæller så meget mere om den enkelte gravide kvinde end den traditionelle journal. Vi har også fokus på ressourcer og muligheder – og det drukner nogle gange, hvis man kun ser på alt det, der ikke er lykkedes, siger hun.

Misbrugsbehandling det mindste

Et genogram er bare et af mange forskellige redskaber, som det tværfaglige team i Region Nordjyllands Familieambulatorium griber til i værktøjskassen, når de samarbejder om både den gravide selv og hendes nærmeste. Det altoverskyggende i indsatsen er, at de gravide møder støtte og konkret hjælp til at magte forældrerollen. Og her er selve opgaven med få bragt et problematisk rusmiddelforbrug til ophør kun en lille del af den samlede indsats.

– Problemet er jo ikke løst bare ved, at man får bragt barnet sikkert gennem graviditeten og forhindret, at der er et forbrug af rusmidler – for det at bringe rusmiddelforbruget til ophør betyder jo ikke, at man så har en forælder, der er klar og parat til at forældreskabet, siger Lisbeth Bak – og understreger dermed endnu engang, at tvang derfor aldrig må være løsningen, hvis man vil nå ind til denne målgruppe.

– Hvis man bare låser døren, indtil de er ædru eller stoffri, og så lukker dem ud igen, så er de jo ikke blevet klogere på, hvordan de skal være gode forældre. Der er ofte tale om anden generation med misbrug – altså forældre, som selv er vokset op i et hjem med et problematisk rusmiddelforbrug – og de har brug for at lære, hvordan det så er, at man er forælder. Det er en langt større opgave end bare det rent kliniske med at holde dem fri for misbrug i selve graviditeten, siger hun.

Familieambulatoriet

Familieambulatoriet er et tilbud i Region Nordjylland til gravide og småbørnsfamilier med et nuværende eller tidligere rusmiddelforbrug eller nuværende brug af smertestillende medicin. En gruppe af fagpersoner (læger, jordemødre, psykolog og socialfaglige koordinatore) tilbyder bl.a.:

- Hyppige graviditetskontroller.
- Støttende samtaler.
- Mulighed for telefonisk kontakt.
- Individuel rundvisning på fødegang, barselsafsnit og evt. børneafdelingen.
- Hjælp til løsning af rusmiddelproblematikker.
- Tilknytning til socialfaglig koordinator.
- Opfølgende børneundersøgelser ved børnelæge og psykolog.

Hendes kollega, jordemoder Jane Thøgersen, er den, der er tættest på selve graviditeten og fødslen – og hun beretter om mange lange og seje forløb.

– De her kvinder har haft en turbulent vej i livet, og de har svært ved at håndtere smerter. Vi gør alt for at undgå, at børn fødes med abstinenser, eller at deres vækst hæmmes i graviditeten – så ofte sætter vi fødslen i gang før tid, og den nyfødte starter sin tilværelse på neonatalafdelingen, siger hun.

Efter fødslen følges børn af forældre med misbrugsproblemer løbende helt op til skolealderen af både læge og psykolog.

Praktisk løsning på angstproblem

Når man taler om et problematisk rusmiddelforbrug er det både hårde stoffer som fx heroin og kokain, men det er i endnu højere grad misbrug af hash eller amfetamin, medarbejderne møder blandt de gravide, ligesom patienter med kroniske smerter pga. sygdom, en arbejdsskade eller måske en ulykke bliver stadigt flere.

Men uanset om det handler om piller, alkohol eller stoffer, så gælder det om at identificere problemet – og møde kvinden lige præcis der, hvor hun indser, at hun har brug for hjælp. Som i eksemplet med en gravid kvinde, der led voldsomt af angst og derfor havde udviklet et problematisk alkoholforbrug.

– Denne kvinde passede sit arbejde om dagen – men om aftenen, hvor hendes mand var på arbejde, drak hun, fordi hun var plaget af angst. Parret ville virkelig gerne have hjælp, så vi endte med at lave en aftale om, at kvinden blev afleveret hos os, når manden tog på arbejde – og han hentede hende så på vej hjem, fortæller Lisbeth Bak og tilføjer, at det i sådan et tilfælde er ekstra vigtigt at følge op på problemet også efter fødslen.

– Det løser selvfølgelig ikke hendes angstproblem på sigt, at hun får lov til at være hos os – så

vi hjælper hende også med at finde det nødvendige tilbud, der kunne løse de bagvedliggende problemer med fx terapi eller medicin.

Andre problemer end misbrug

Der findes også familier, som ikke når i mål – og som skal hjælpes og støttes efter fødslen, så anbringelsen af deres barn bliver så nænsom som muligt. Men i langt de fleste tilfælde lykkes det at hjælpe den gravide ud af sit rusmiddelforbrug og sikre hende retten til at beholde barnet, hvilket sker i tæt samarbejde med andre myndigheder.

– Vi bruger rigtig meget tid på at samarbejde med socialforvaltningen, jobcentrene, socialpsykiatrien og misbrugscentre, så vi hele tiden har fokus på den samlede mængde af problemer. For ofte slås kvinden jo ikke bare med et problematisk forbrug af rusmidler – hun er samtidig boligløs og måske arbejdsløs, forklarer Lisbeth Bak, inden hun vender tilbage til dagens udskrivningssamtale, hvor der netop var mødt flere forskellige aktører op for at sende de nybakte forældre godt afsted og lave fælles, bindende aftaler om det videre forløb.

– Aftalen er nu, at parret i det næste lange stykke tid får besøg af medarbejdere fra Familiehuset i to gange to timer hver eneste dag. Og vi har også givet dem et tilbud om en fødselssamtale med vores jordemoder, ligesom vores dør står åben, hvis de har brug for hjælp, siger hun, alt imens Katrine og Mark har pakket sammen og vinket farvel til stue 11 på barselgangen – de glæder sig til at komme hjem, lære deres søn at kende og forhåbentlig få et helt normalt familieliv.

– De er jo et godt eksempel på en familie, der fra start har haft en anbringelse hængende truende over hovedet – men er endt med at vinde retten til, at deres barn skal være hos dem. Og det skyldes i høj grad, at vi har troet på dem og på den måde vundet deres tillid, siger Lisbeth Bak. ■

Familien i artiklen optræder under pseudonym.

ÅBENHED Både for Familieambulatoriets leder Margrethe Møller (tv) og socialfaglig koordinator Lisbeth Bak (th) – og det øvrige tværfaglige team i Aalborg er tvang aldrig en løsning, hvis man vil have gravide misbrugere til at ændre kurs. Det afgørende er derimod at møde kvinderne med åbenhed, tillid og tolerance.

Café Tumling

Også efter fødslen er der et tilbud til mødre, der har haft en rusmiddelproblematik. I 2003 blev Café Tumling etableret som et trygt mødested for de kvinder, der under graviditeten har fået hjælp og støtte i Familieambulatoriet. Caféen drives af frivillige – læger, jordemødre, sundhedsplejersker og socialpædagoger – og den holder åbent en gang om måneden i Aalborg, Frederikshavn og Vrå. For at være med i Café Tumling, skal man være stabilt stoffri/ædru.

TVANGSBEHANDLING

Og så satte han sig frivilligt i tandlægestolen og blev undersøgt i et kvarter. Det var total optur. Da følte jeg virkelig, at vores arbejde nyttede

Pia Weiglin Hansen, socialpædagog

Slap næsten af med tandlægeskrækken

Før fik 29-årige Torben sløvende medicin, når han skulle til tjek hos tandlægen. Nu sætter han sig frivilligt i tandlægestolen – men det krævede stor tålmodighed og en langstrakt proces

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Har du et eller flere konkrete eksempler på, hvordan du med brug af din socialpædagogiske faglighed har motiveret fx udviklingshæmmede eller hjerneskadede til læge- eller tandbehandling, som de først modsatte sig?

Sådan lød spørgsmålet i Socialpædagogens facebook-gruppe, da emnet tvangsbehandling for nylig igen kom på den politiske dagsorden.

Sundhedsminister Sophie Løhde (V) har meldt ud, at hun vil lægge sig i selen for at blive den sundhedsminister, som får ændret reglerne om tvangsbehandling af fx udviklingshæmmede og demente, der modsætter sig lægebehandling uden at forstå konsekvensen. I dag er det nemlig kun tilladt at bruge tvang, når der er tale om en akut, livstruende sygdom – og ikke når det fx drejer sig om hjertemedicin, der skal tages igen og igen, tandlægebehandling eller en undersøgelse for fx kræft.

Socialpædagogerne er enige i, at der er behov for en lovændring – men påpeger samtidig, at tvang kun må være sidste løsning.

– Etikken skal i højsædet, og det er vigtigt, at den socialpædagogiske faglighed kommer i spil, så man hele tiden tænker i alternativer til tvang. Tvang skal altid være den sidste udvej, sagde næstformand Marie Sonne i nærværende fagblad.

Nærmeste udviklingszone

Men hvad kan et sådant alternativ mere præcist være? Det har socialpædagog Pia Weiglin Hansen en helt konkret oplevelse med fra sit arbejde som socialpædagog på botilbuddet Solvænget i Allerød.

– Jeg er med i teamet omkring 29-årige 'Torben', og i flere år har vi arbejdet med hans tandlægeangst. Torben kan ikke lide, at man rører ham i munden, og for nogle år siden var vi nødt til at give ham sløvende medicin, når han skulle undersøges hos tandlægen. Bagefter sejlede han rundt i en rus, og det var meget ubehageligt at se på – så vi besluttede, at vi var nødt til at gøre noget pædagogisk, fortæller hun.

Solvænget arbejder med kvalitetsmodellen Kvalikombo, og her er grundstenen en tiltro til, at borgerne kan mere end det, de umiddelbart ser ud til at kunne – og at socialpædagogerne skal lede efter deres udviklingspotentiale.

– I Torbens tilfælde talte vi om, at han manglede noget viden om, hvad det vil sige at gå til tandlægen, siger Pia Weiglin Hansen.

Torben har næsten ikke noget verbalt sprog, så det handlede ikke om at sætte en masse ord på, hvad tandlægen skal – men om på en anden måde at give ham en fortrolighed med tandbehandling.

– Vi fik lov til at låne nogle af tandlægens redskaber med hjem, fx spejlet og tandstensfjernereren. Processen har faktisk taget flere år, hvor vi har brugt spejlet hver morgen og aften, når vi hjælper Torben med tandbørstningen. Fx har vi vist ham tænderne i spejlet og sagt: 'Se dine flotte tænder', så han har fået en forståelse for, hvad det skal bruges til.

Langsom tilvænning

Pia Weiglin Hansen og hendes kollegaer har også flere gange haft Torben med til tandlægen, uden at han skulle undersøges, så han langsomt kunne vænne sig til lokalerne.

– Vi har haft et fantastisk godt samarbejde med tandplejen her i Allerød, der har forstået vigtigheden af tålmodighed, siger Pia Weiglin Hansen.

For nylig var hun med ham til tandlægen, der gav sig god tid og bl.a. lod Torben kigge ind i det andet undersøgelsesrum.

– Og så satte han sig frivilligt i tandlægestolen og blev undersøgt i et kvarter. Det var total

optur. Da følte jeg virkelig, at vores arbejde nyttede, siger Pia Weiglin Hansen.

Torben ville ikke læne nakken tilbage, og i stedet for at presse ham, undersøgte tandlægen ham i en mere oprejst stilling.

– På den måde vil jeg sige, at det er utrolig vigtigt med et godt samarbejde, siger Pia Weiglin Hansen.

Selvom Torben i hendes øjne har gennemlevet en fantastisk udvikling, vurderer hun ikke, at det på nuværende tidspunkt vil være muligt at bore hans tænder uden at lægge ham i fuld narkose.

– Og det er jo et eksempel på et dilemma, for på den ene side er jeg meget imod enhver brug af tvang – og på den anden side vil det også være omsorgssvigt, hvis han ikke får behandling, siger Pia Weiglin Hansen.

Hun følger interesseret med i debatten om, hvordan lovgivningen bør være.

– Det er virkelig en gråzone, for på den ene side skal vi undgå omsorgssvigt – og på den anden side må tvang virkelig ikke blive den nemme løsning. For som Torbens eksempel viser, kan det godt være ret krævende at finde alternativer. ■

Oplysninger om Torben er anonymiserede. Har du selv konkrete eksempler på alternativer til tvang i forbindelse med læge- eller tandlægebehandling? Så del dem i Socialpædagogens facebook-gruppe.

OVERGREBSPAKKEN

Positive erfaringer i kommunerne

Flere steder er man godt på vej, når det handler om at implementere overgrebspakken, viser ny undersøgelse

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Tre ud af fire kommuner har positive erfaringer med kravet om at reagere på en underretning inden for 24 timer – og de positive erfaringer gælder også kravet om at foretage en genvurdering i sager, hvor der er givet en foranstaltning, og hvor der bliver modtaget en underretning om overgreb. Det er nogle af resultaterne i Ankestyrelsens nye undersøgelse af indsatsen i kommunerne med fokus på de lovændringer, som blev vedtaget som en del af Overgrebspakken.

Overgrebspakken, der trådte i kraft i oktober 2013, er en samlet indsats, som skal sikre en tidlig indsats over for børn og unge, der udsættes for overgreb. I undersøgelsen har Ankestyrelsen gennemgået 103 sager i 25 kommuner, gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt landets kommuner og lavet dybdegående interviews med fire kommuner. Undersøgelsen viser bl.a., at næsten

alle kommuner har anvendt det børnehus, som kommunen er tilknyttet – og 80 pct. af kommunerne oplever, at Overgrebspakken har forbedret kommunens samarbejde med politiet. Ifølge undersøgelsen vurderer næsten alle kommuner, at intentionerne bag Overgrebspakken i nogen eller høj grad er blevet implementeret.

Flere anbefalinger

I undersøgelsen kommer Ankestyrelsen med nogle konkrete anbefalinger til kommunerne. En af dem går på, at kommunen skal huske at behandle en underretning i løbet af 24 timer fra det tidspunkt, kommunen første gang får kendskab til underretningens indhold – hvad enten underretningen er modtaget mundtligt eller skriftligt.

En anden anbefaling lyder, at kommunen skal være ekstra opmærksom på at lave en børnefaglig undersøgelse i sager med en underretning om mistanke om overgreb mod et barn eller en ung. Endelig anbefaler Ankestyrelsen også, at kommunerne konsekvent afholder en samtale med barnet eller den unge i forbindelse med en underretning om overgreb eller mistanke om overgreb. ■

Læs mere om undersøgelsen på kortlink.dk/hzhd

Ved jobskifte eller varig adresseændring
Ret dine oplysninger på sl.dk/minedata

NOTER

Radikalisering skal spottes hos psykisk sårbare

Et pilotprojekt om en tidlig forebyggende indsats mod voldelig radikaliserings og ekstremisme blandt psykisk syge skal nu udrulles til hele landet. Det oplyser DR Syd. I et års tid har Syd og Sønderjyllands Politi i samarbejde med PET og Socialstyrelsen uddannet medarbejdere med direkte kontakt til sårbare unge i at se de første tegn på radikaliserings – og projektet skal nu udvides til alle landets politikredse. Til DR Syd siger specialkonsulent og tovholder på projektet Christian Østergaard fra Syd og Sønderjyllands Politi: 'Baggrunden for projektet er, at stadig flere af de personer, som PET møder i forbindelse med radikaliserings og ekstremisme, har psykiske problemer. De radikaliserede unge har ikke brug for det, som vi har i politiets værktøjskasse. Det er folk, som har brug for psykiatrisk hjælp'.

mrk

Fire ud af ti savner tid på jobbet

Der er ikke tid nok til at udføre arbejdet ordentligt – og det går ud over kvaliteten. Sådan er hverdagen for fire ud af ti lønmodtagere ifølge en ny undersøgelse, som Norstat har udført for 3F blandt et repræsentativt udsnit af landets lønmodtagere. I faktiske tal svarer det til, at over en mio. ansatte går på kompromis med kvaliteten for at få arbejdsdagen til at hænge sammen, skriver Ugebrevet A4. Ifølge arbejdsmiljøforsker Karen Albertsen fra Team Arbejdsliv er det en kilde til stress, hvis man pga. tidspres ikke kan gøre arbejdet på en tilfredsstillende måde – fx hvis man har et job, hvor man tager sig af af andre mennesker. 'Det går professionelle inden for omsorg på, hvis de ikke har tid til at være opmærksomme over for borgere med behov for hjælp', siger hun til A4.

tln

Endnu et skulderklap til lollandsk arbejdsplads

Under overskriften 'Frihed til ansvar' har Center for Social Indsats i Lolland Kommune sat fokus på det psykiske arbejdsmiljø – og arbejdet målrettet med at fremme værdier som tillid, respekt, anstændighed, inddragelse og anerkendelse. Indsatsen har allerede ført til adskillige priser – og den 26. november blev arbejdspladsen så belønnet med Arbejdsmiljøprisen 2015 i kategorien psykisk arbejdsmiljø. Dommerkomitéen har bl.a. lagt vægt på, at man på arbejdspladsen kæder det psykiske arbejdsmiljø tæt sammen med den enkelte medarbejders mulighed for læring og udvikling – og at man har reduceret sygefraværet med 75 pct., ligesom hele 99 pct. af medarbejderne angiver en høj grad af medarbejdertilfredshed ved trivselsmålinger.

tln

Handicaphistorie på DR K i julen

Der er tankevækkende historiefortælling på programmet, når DR K kort før nytår viser tre dokumentarprogrammer med den samlede titel 'De åndssvages historie'. Programmerne fortæller om opfattelsen af udviklingshæmmede i det danske samfund – og om de udviklingshæmmedes syn på samfundet – fra efterkrigstiden og frem til 1980'erne. Programmerne er produceret af Hansen & Pedersen Film og Fjernsyn i samarbejde med TV Glad, og baserer sig bl.a. på forskningsprojektet 'Anbragt i historien' fra 2014 og på materiale fra projektet 'Aktive ældre indsamler og fortæller – de udviklingshæmmedes historie'. Programmerne, der sendes første gang 30. december og igen i januar, kan også ses på www.dr.dk og er støttet økonomisk af bl.a. LEV og Socialpædagogerne.

jni

VOLDSUDSATTE KVINDER

Krisecentre yder afgørende hjælp

Kvindekrisecentre spiller en afgørende rolle i forhold til beskyttelse, omsorg og støtte til voldsudsatte kvinder og deres børn, viser ny evaluering

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Ud af de 33.000 kvinder, der hvert år udsættes for vold, søger kun 2.000 hjælp på landets kvindekrisecentre. Men de er til gengæld rigtig glade for den hjælp og støtte, de får. Det viser en ny evaluering af i alt 42 kvindekrisecentre, som

Rambøll har lavet for Socialstyrelsen. Krisecentrene tilbyder støtte og omsorg til voldsudsatte kvinder og børn, og evalueringen viser, at opholdet har en positiv effekt på kvindernes trivsel – de får større selvtillid og er i mindre grad udsat for vold efterfølgende.

Flere voldsudsatte kvinder giver i undersøgelsen udtryk for, at de oplever at få en uundværlig støtte, og de opbygger gode relationer med kontaktpersoner på krisecentret, hvilket beskrives som den afgørende faktor for en positiv udvikling og en psykisk bedring under opholdet. Dog efterspørger kvinderne flere psykologtimer og ikke mindst muligheden for at have

kontakt med krisecentret også efter fraflytning.

Mere end vold

De kvinder, som søger hjælp på landets kvindekrisecentre, har på flere områder større udfordringer end kvinder generelt, viser evalueringen. De er i mindre grad i beskæftigelse, de er oftere blevet dømt for kriminalitet, de har oftere været i stofmisbrugsbehandling – og mere end hver tredje af de kvinder, der opholder sig på et krisecenter, har modtaget foranstaltninger eller været anbragt som barn.

Samtidig viser undersøgelsen, at de kvinder på krisecentrene, som har børn, er mere so-

cialt udsatte end kvinder uden børn, og generelt har de sværere ved at kontakte krisecentrene, fordi de frygter, at deres barn bliver fjernet fra dem. Det er også forklaringen på, at det ofte tager lang tid for medarbejderne at opbygge tillidsfulde relationer til kvinder med børn.

Med rapporten følger en række konkrete anbefalinger til, hvordan man fremover kan styrke indsatsen over for voldsudsatte kvinder. Bl.a. anbefales det at udvikle systematisk og målrettet brug af efterværn til kvinder, efter at de har været på krisecenter – samt at sikre en opsøgende, helhedsorienteret og tværsektoriel indsats over for voldsudsatte kvinder. ■

BØRN OG UNGE

Fortsat fald i antallet af anbragte

Flere tvangsanbringelser og sammenbrud i anbringelser, viser tal fra Ankestyrelsen

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Færre sager om anbringelser og antalsmæssigt færre anbringelser. Flere tvangsanbringelser. Flere anbringelser i plejefamilier. Og store kommunale forskelle. Sådan lyder nogle af overskrifterne i Ankestyrelsens anbringelsesstatistik for 2014.

Den viser, at landets kommuner behandlede færre sager om anbringelser af børn og unge end året før. 2.048 gange

blev der i 2014 truffet afgørelser om at anbringe 0-17-årige uden for hjemmet – et fald på 10 pct. i forhold til 2013 og godt en tredjedel lavere end i 2010, hvor tallet var på 3.154.

I perioden 2010 til 2014 er antallet af anbragte børn og unge i alt faldet fra 12.681 til 11.127. Men i samme periode er antallet af 0-17-årige i Danmark dog også faldet, så andelen af anbragte ligger fortsat tæt på én pct. af alle børn.

Antallet af frivillige anbringelser har været fortsat faldende gennem de seneste fem år, viser opgørelsen. I 2010 skete 87 pct. af alle anbringelser med samtykke, mens det i 2014 gjaldt for 79 pct. Omvendt er antallet af tvangsanbringelser logisk

nok steget i samme periode og udgjorde i 2014 11 pct. af alle anbringelser.

De resterende anbringelser i statistikken udgøres af ungdomssanktioner, afsoninger, varetægtssurrogater og de såkaldte formandsafgørelser, hvor formanden for kommunens børn- og ungeudvalg har truffet afgørelse om en anbringelse.

Efter nogle års fald skete der fra 2013 til 2014 tillige en stigning i antallet af sammenbrud i anbringelser, viser opgørelsen.

Ser man på aldersfordelingen blandt de anbragte børn og unge, bliver der fortsat anbragt langt flest teenagere. Andelen af 0-3-årige er uændret fra 2010 til 2014, mens flere 4-11-årige bliver anbragt.

Tallene viser også, at stadig flere børn og unge anbringes i plejefamilier, der i 2014 var mål for 38 pct. af alle anbringelser mod 32 pct. i 2010. Mens antallet af anbringelser på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder procentuelt er stort set uændret i perioden, er der sket et fald i anbringelser i eget værelse, på kollegium eller kollegielignende opholdssteder fra 13 til 9 pct.

Ankestyrelsens tal viser også, at der både er meget stor forskel på, hvor mange sager kommunerne behandler og afgør, og på hvor mange anbragte børn og unge kommunerne har. ■

Find anbringelsesstatistikken via www.kortlink.dk/hz9b

POLITIK

Input til demens-handleplan

Med satspuljen er der afsat 470 mio. kr. til en national handlingsplan for demens. Socialpædagogerne er sammen med en række andre organisationer inviteret til at give deres input

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Hvordan kan Danmark blive et mere demensvenligt samfund? Og hvad skal der til for at styrke indsatsen over for det stigende antal danskere med en demenssygdom og deres pårørende? De spørgsmål vil sundheds- og ældreminister Sophie Løhde (V) gerne have svar på med henblik på at udforme en national handlingsplan for demens – en plan, der er sat 470 mio. kr. af til i satspuljen.

Og Socialpædagogerne er klar med flere bud.

– Vi socialpædagoger er vigtige spillere på banen, når det drejer sig om demens. Hidtil har

debatten især været præget af en sundhedsfaglig tilgang – men den socialpædagogiske faglighed har rigtig meget at byde på i forhold til demens, fordi vi med vores uddannelse jo har en helhedsorienteret tilgang til at udvikle og fastholde den enkeltes kompetencer og skabe bedre rammer for livskvalitet. Der er også allerede socialpædagoger ansat på nogle plejecentre, siger Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen.

For nylig var hun sammen med repræsentanter for bl.a. lægeforeningen, FOA, psykologforeningen, Ældresagen og forskellige brugerorganisationer inviteret til et rundbordsmøde, hvor Sophie Løhde sad for bordenden.

Her forklarede Verne Pedersen, hvad den socialpædagogiske faglighed går ud på – og hvordan den kan inddrages i demensarbejdet – fx i forhold til at modvirke ensomhed, fremme livskvalitet og forebygge magtanvendelser og vold mod personalet. Hun fortalte også ministeren, at socialpædagoger

har erfaring i at arbejde med de etiske problemstillinger, der ligger i den hårfine balance mellem at sikre borgerens selvbestemmelse og undgå omsorgssvigt.

Har du selv input?

– Jeg lagde endvidere vægt på behovet for en tidlig indsats, lige når demenssygdommen er konstateret, og der er behov for socialpædagogisk støtte til at få skabt sig en ny og meningsfuld hverdag. Såvel forskning som praksiserfaringer viser, at det kan have et forebyggende perspektiv i forhold til sygdommens udvikling, når mennesker med demens fx aktivt bliver inddraget i at definere, hvad der er betydningsfuldt i deres liv – og når de har mulighed for at indgå i sociale fællesskaber med andre ligesindede, fortæller Verne Pedersen.

Til mødet havde hun fire konkrete input til handleplanen:

1. Der skal ansættes langt flere socialpædagoger på området.
2. Der skal udvikles forpligtende tværfaglige samarbej-

der med mulighed for faglig sparring og udvikling.

3. Der skal udvikles en målrettet og forebyggende indsats over for hjemmeboende mennesker med demens. Det vil fremme hele familiens livskvalitet samtidig med, at der er mulighed for store økonomiske gevinster
4. Kompetenceudviklingen skal styrkes for de socialpædagoger, der skal arbejde på demensområdet

I de næste mange måneder vil sundheds- og ældreministeren arbejde videre med den nationale handleplan – bl.a. gennem dialogmøder med såvel patienter og pårørende som frontpersonale. I maj afholdes et demenstopmøde, hvor også Socialpædagogerne bliver inviteret. ■

Har du selv input til, hvordan socialpædagoger kan bidrage til arbejdet med demens? Så hør Socialpædagogerne gerne fra dig. Kontakt socialfaglig konsulent Linda Bendix på mail: lab@sl.dk

Landsmøde for lærere ansat på døgninstitutioner med intern skole

3. – 4. marts 2016 på Vejle Center Hotel

Diagnose eller opdragelse v. Ann E. Knudsen, foredragsholder, forfatter, cand.mag. og lektor i dansk og psykologi. After-dinner-session v. Gitte Landors, socialfaglig konsulent hos Socialpædagogerne. Lærerens rolle i konkurrencestatens skolesystem v. Brian Degn Mårtensson, lektor og forfatter

Tilmeldingsfrist: 20. januar 2016

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/lærere2016

ARBEJDSMILJØ

Rejsehold på trapperne

Fra foråret 2016 kan kommunale arbejdspladser få hjælp og støtte til at løfte det psykiske arbejdsmiljø

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Vold og trusler, forandringer og omstillinger, samarbejde – og arbejdets indhold, omfang og udførelse. Det er de fire konkrete temaer, som kommunale arbejdspladser fra maj 2016 kan få støtte til at arbejde med gennem SPARK – Samarbejde om Psykisk Arbejdsmiljø i Kommunerne. SPARK er resultatet af den aftale

om en arbejdsrettet indsats om psykisk arbejdsmiljø på de kommunale arbejdspladser, som KL og Forhandlingsfællesskabet blev enige om ved de seneste overenskomstforhandlinger.

– Nu kommer vi langt om længe i gang med de indsatser, vi har arbejdet for siden overenskomstforhandlingerne – og det glæder jeg mig rigtig meget til. Vi ved om nogen, at der er et stort behov for at sætte ind omkring netop det psykiske arbejdsmiljø, og med SPARK får vi nogle værktøjer, som arbejdspladserne virkelig kan bruge til noget, siger Socialpædagogernes formand Benny Andersen.

Overordnet er formålet med SPARK at bidrage til at forbedre det psykiske arbejdsmiljø og

øge trivselen på de kommunale arbejdspladser – og det skal ske gennem fokus på kerneopgaven og ved, at konsulenter fra SPARK gennem dialog og faglig støtte styrker samarbejdet og handlekompetencen hos først og fremmest arbejdspladsernes trio bestående af leder, arbejdsmiljørepræsentant og tillidsrepræsentant.

Viden og værktøjer

Rent praktisk vil SPARK-konsulenterne – også kaldet rejseholdet – være klar til at rykke ud på arbejdspladserne fra maj næste år. Her skal konsulenterne støtte arbejdspladserne i at identificere, håndtere og forebygge de problemer inden for det psykiske arbejdsmiljø, som findes

eller opstår omkring løsningen af kerneopgaven.

– Det er vigtigt at forstå, at det her rejsehold ikke kommer ud for at løse konkrete problemer – de kommer for at støtte og inspirere arbejdspladsen til selv at tage fat om det psykiske arbejdsmiljø. Der er behov for holdbare løsninger, og arbejdspladserne skal selv føle ejerskab – og derfor tror jeg på den her model, hvor konsulenterne bidrager med konkret viden og værktøjer til nøglepersonerne på arbejdspladsen, siger Benny Andersen. ■

Som startskud på SPARK afholdes der en konference den 11. april 2016. Læs mere om hele indsatsen på sparkweb.dk

UNDERRETNINGER

Hver fjerde fører til ingenting

Kæmpe forskelle på kommunernes håndtering af underretninger

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Skræmmende. Sådan betegner Socialpædagogernes formand Benny Andersen tal fra den første opgørelse af underretninger til kommunerne om udsatte børn og unge. Den viser, at i hver fjerde sag foretager kommunerne sig ingenting, og at der er endog meget store forskelle på, hvordan kommunerne reagerer på underretningerne.

Det er Ankestyrelsen, der for første gang har lavet statistik

over underretningerne og har set på, hvordan landets 98 kommuner håndterede dem i de sidste tre kvartaler af 2014, hvor der blev foretaget 64.652 indberetninger til kommunerne.

Underretningerne kommer bl.a. fra professionelle, der har med de udsatte børn og unge at gøre i det daglige – fx pædagoger og skolelærere – og fra sundhedsvæsenet, men også fra fx politiet og via anonyme henvendelser. Skolerne står for en femtedel af alle underretninger. Og omsorgssvigt er den hyppigste begrundelse for underretningen.

I en tredjedel af tilfældene kørte der allerede en sag om barnet eller familien, og underretningen førte derfor ikke til nye tiltag.

I hver femte, altså 20 pct. af tilfældene, førte underretningen til oprettelsen af en sag og iværksættelse af en børnefaglig § 50-undersøgelse.

Men i 26 pct. af sagerne førte underretningerne ikke til noget, viser Ankestyrelsen. Her har kommunerne vurderet, at underretningen var grundløs.

Samtidig viser opgørelsen, at der er kæmpe forskelle på, hvornår kommunerne vurderer, at der er behov for at sætte gang i en § 50-undersøgelse. I Lemvig i den ene ende af skalaen skete det i 66 pct. af underretningssagerne (de resterende 34 pct. handlede om verserende sager), og i den anden ende af skalaen er det fx i Silkeborg kun sket i 4 pct. af sagerne, mens

49 pct. af sagerne er afsluttet umiddelbart.

Det foruroliger Socialpædagogernes formand:

– Jeg synes, at det er skræmmende. Vi taler altså om underretninger fra professionelle om børn eller unge, som vurderes til at være udsatte. Og de store forskelle på, hvornår en kommune vurderer, om en underretning skal føre til en § 50-undersøgelse, tyder på, at sagsbehandlingen og myndighedsarbejdet ikke bliver gjort godt nok. Er vi helt sikre på, at børnene får den hjælp, de har behov for? Det tror jeg desværre ikke, siger Benny Andersen. ■

Find Ankestyrelsens statistik via www.kortlink.dk/hzaf

BØGER

Redigeret af Tina Løvbom Petersen

Voksenmobning i ord og handling

Af Jakob Kehlet

Det er ikke kun i skolegården, at man kan opleve en person blive frosset ud af fællesskabet. Mobning rammer også voksne i deres arbejdsliv – og skal ses som et signal om, at der er noget galt med kulturen på arbejdspladsen. Og det skal der handles på, for mobning er dybt skadeligt for både den mobberamte selv og for arbejdsmiljøet. Sådan lyder udgangspunktet for håndbogen, som

Landsforeningen Voksenmobning Nej Tak står bag. Bogen handler om arbejdsrelateret mobning og indeholder bl.a. fem anonyme fortællinger om personer, der har oplevet voksenmobning på egen krop – og tre eksempler på arbejdspladser, der er lykkedes med at forebygge mobning. Forskere og eksperter fortæller i bogen, hvad mobning gør ved mennesker – såvel psykisk som fysisk. Håndbogen leverer masser af gode råd, en guide til et mobbefrit arbejdsmiljø og konkrete bud og anbefalinger til både mobberamte, mobbere, kolleger, fagforeninger og myndighederne. Baggrunden for, at håndbogen er blevet til, er et treårigt satspuljeprojekt, som Landsforeningen Voksenmobning Nej Tak har gennemført i perioden 2013-15.

Landsforeningen Voksenmobning Nej Tak. 130 sider. Kan bestilles gratis på www.voksenmobningnejtak.dk

Diagnoser – perspektiver, kritik og diskussion

Af Svend Brinkmann og Anders Petersen

Hvorfor stiger antallet af mennesker, som diagnosticeres med depression? Er angst, sorg og tristhed psykiske sygdomme, der skal behandles, eller er det udtryk for livskriser, vi alle kan have i? Er der en sammenhæng mellem et arbejdsmarked, hvor tempoet konstant skrues op, og forekomsten af stress – og hvordan hænger stigningen i antallet af børn, der får en psykiatrisk diagnose, sammen med den

nye folkeskolereform? Svære spørgsmål som forfatterne har sat sig for at belyse i denne bog, der introducerer en ifølge forfatterne ny gennemgribende tendens – diagnosekulturen. En aktuel drejning i samfundet og i vores forståelse af, hvad syg og rask er, hvor ikke kun fagpersoner men også lægmænd og offentligheden bruger diagnoser til at forstå tilværelsens problemer og mennesker, som ikke passer ind i en mere og mere ensrettet norm. Og det har store konsekvenser for både vores arbejds- og familieliv, skole, socialforsorg, i lægekonsultationen og på hospitalet. Det primære ærinde med bogen er at undersøge og diskutere diagnosekulturen fra forskellige vinkler – og der er faglige indspark fra både psykiatere, læger uden for psykiatrien, psykologer, sociologer og pædagoger.

Forlaget Klim. 392 sider. 300 kr.

Det sociale betydning for mennesker med sindslidelse

Af Benny Lihme

Sociale omstændigheder og relationelle forhold kan være afgørende for en bedre livskvalitet for selv mangeårige psykiatriske patienter. De seneste 20 års forskning i recovery har dokumenteret, at sindslidende mennesker, som kommer sig efter deres sygdom, kommer sig af mange andre grunde end den psykiatriske behandling. I dag er der efterhånden ved at opstå en mere ligeværdig relation mellem de lægelige indsatser og de sociale, hvilket ifølge bogens forfatter i høj grad skyldes, at der ikke findes medicinske vidundermidler. Det er nogle af pointerne i denne bog, hvor et hold af danske, svenske og norske fagfolk giver et bud på den betydning, som professionelt socialt arbejde inden for socialpsykiatrien har haft for mennesker med sindslidelse. Det handler om tilgange som psykosocial behandling, åben dialog, netværksmøder, anerkendelse, udviklingsstøttende relationer og social responsivitet. Den røde tråd i bogen er betoningen af personlig faglighed og professionel dømmekraft, hvor brugeren/borgeren med brug for hjælp altid sættes før metoden. Bogen henvender sig til socialpædagoger, socialrådgivere, sosu'er og ergoterapeuter.

Akademisk Forlag. 312 sider. 299 kr.

Fire seminarier på tur

Af Karsten Tuft og Eddy Thomsen

Historien bag fire forskellige seminarier foldes ud i bogen, som er skrevet som en slags uddannelseshistorie. Baggrunden er, at pædagoguddannelserne i Aarhus i sommeren 2015 blev samlet under én ny uddannelse – og bogen fortæller så med tekst og billeder om de forskellige pædagogseminarier i Aarhus, som er gået forud. I årene 1933-1992 handler det om Jydsk Børnehaveseminarium, Jydsk Fritidshjems-Seminarium, Social-Pædagogisk Seminarium og Århus Børneforsorgsseminarium – og fra 1992 og frem til i dag om Jydsk Pædagogseminarium og Peter Sabroe Seminarieret. I bogens anden del sættes der fokus på udviklingen inden for faget efter den fælles pædagoguddannelses start i 1992, hvor de tidligere uddannelsers indhold blev integreret og ændret. Fag blev lagt sammen, fik nye navne – og forsvandt så helt i 2014 for at blive formuleret som kompetencemål og moduler. Bogen rummer også portrætter af i alt fire nuværende og afgåede undervisere. De to forfattere har gennem to år bevæget sig omkring i de forskellige seminariers liv, hvor en har fokuseret på seminariernes nuværende miljøer og den anden har rejst tilbage i tiden.

Via University College. 188 sider. Kan bestilles eller downloades gratis via www.kortlink.dk/heat

Hvem skal til psykolog?

Synspunkter

Bringes efter en redaktionel vurdering. Synspunkter må højst fylde 8.000 anslag.

Læserbreve

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurerende indhold kan afvises.

Læserbreve og synspunkter, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet.

Læserbreve og synspunkter sendes til redaktionen@sl.dk

Et forløb hos en psykolog er ofte første valg for borgere med psykiske lidelser, når borgeren giver problemer for de professionelle. Men et mere effektivt alternativ er kortvarig og målrettet vejledning og supervision til de professionelle omkring borgeren

Af Louise Juul

Jeg blev ringet op af en bostøttemedarbejder, der helt sædvanligt havde fået bevilliget 10 timers psykologsamtale til en borger, Bodil, der er en lettere autistisk og psykisk udviklingshæmmet kvinde i 20'erne.

– Det går ikke så godt med Bodil på arbejdspladsen, lyder beskeden i det, der er en typisk casebeskrivelse:

Bodil var startet som praktikant på en arbejdsplads og havde i lang tid klaret sine arbejdsopgaver yderst tilfredsstillende. Efter seks måneder var hun blevet ansat på arbejdsplad-

sen, og over noget tid begyndte hun at hundse rundt med og daske ud efter såvel andre borgere, der var i beskyttet arbejde, som ansatte medarbejdere.

Efter flere nyttesløse henstillinger og snakke med Bodil havde arbejdspladsen set sig nødsaget til at fyre hende.

Efter at Bodil var blevet fyret, havde hun fået et nyt beskyttet arbejde, hvor hun arbejdede hver dag fra 9.00 til 14.00. Hun var meget glad for sit nye arbejde, hun udviste ingen aggression på arbejdspladsen og der var stor tilfredshed med Bodils pligttopfyldende og omhyggelige indsats.

Men til trods herfor kunne Bodil ikke slippe sin vrede i forhold til den tidligere arbejdsplads. Efter fyringen var Bodil begyndt at 'stalke' noget af personalet, hun tog hen til arbejdspladsen og stod og råbte efter dem, når de gik fra arbejde, og selvom arbejdspladsen kontaktede politiet, og Bodil fik polititilhold i forhold til medarbejderne, blev hun ved med at opsoge arbejdspladsen.

Hvem har brug for hjælp?

Bostøttemedarbejderen ringede til mig med det håb, at nogle

samtaler hos en psykolog ville kunne hjælpe Bodil af med sin vrede.

Men uagtet Bodils eventuelle behov for at komme til psykolog for at få arbejdet med sin vrede, så er der nogle bostøttemedarbejdere og en arbejdsplads, som har brug for at finde ud af, hvad det er for nogle ændringer på arbejdspladsen, som frustrerer Bodil, og som skaber en ændret adfærd hos hende.

Så i stedet for at bede om at få tilsendt en henvisning og starte et samtaleforløb op med Bodil spurgte jeg:

– Kan I få bevilliget et par timer til, at jeg taler med jer om, hvad der er foregået på den arbejdsplads? For så er jeg sikker på, at jeg med min viden om autisme og udviklingshæmning kan hjælpe jer – og arbejdspladsen, hvis de er interesseret – med at forstå hvilke forhold på arbejdspladsen, der udløser vrede hos Bodil.

Kvalificer arbejdet

En uge senere mødtes vi i min konsultation og efter halvanden times samtale med bostøttemedarbejderen sagde han:

– Det er blevet helt tydeligt for mig, at Bodil i forbindelse

med sin fastansættelse – selvom det er gjort i den bedste mening – er blevet udsat for alt for store krav, når man tager hendes kompetencer og forudsætninger i betragtning. Da hun gik fra at være praktikant til at være medarbejder, oplevede hun, at hun fik et helt andet ansvar i forhold til at skulle kunne organisere, planlægge og skabe overblik over såvel arbejdsopgaver som over fordelingen af arbejdet blandt kolleger.

– Det er også blevet tydeligt for mig, at det fungerer godt på den nye arbejdsplads, fordi de stiller krav til hende, som passer til hendes forudsætninger. Det er gået op for mig, at jeg ikke ved tilstrækkeligt om autisme til at kunne gennemskue hvilke forudsætninger og kompetencer, Bodil skulle være i besiddelse af for at kunne leve op til de nye krav. Med din viden har du hjulpet mig til at blive meget skarpere på, hvordan vi skal tilrettelægge et arbejde fremover, så Bodil ikke bliver presset derud.

– Jeg tænker nu, at hvis vi havde tilbudt Bodil at komme i terapi, så ville vi give Bodil en oplevelse af, at det var hende, som var forkert.

Det betaler sig

Når borgeren giver problemer for de professionelle, som arbejder omkring vedkommende, betaler det sig både menneskeligt og økonomisk, at den henvisende part – sammen med arbejdspladsen, ydelseskontoret, jobcenteret, bostedet, uddannelsesinstitutionen eller hvem eller hvilken institution, det nu drejer sig om – starter med at få et par timers konsultation hos en fagkyndig psykolog, i stedet for at starte med at

Det er dyrt og sjældent effektivt, og de professionelle lærer ingenting, mens de krydser fingre for, at psykologen kan lede borgeren på rette vej igen

tilbyde borgeren et terapiforløb på 10 timer.

Det er dyrt og sjældent effektivt, og de professionelle lærer ingenting, mens de krydser fingre for, at psykologen kan lede borgeren på rette vej igen.

I værste fald bliver de 10 timer til årelange bekostelige forløb hos forskellige psykologer og andre forskellige former for behandlingsmæssige foranstaltninger, for ikke at tale om de omkostninger, der ofte følger med i form af klagesager, nedbrudte sagsbehandlere og forskellige former for administrationsomkostninger.

De menneskelige omkostninger for borgeren overgår selvfølgelig alle de andre omkostninger; her taler vi om mennesker, der risikerer at blive mere og mere nedbrudte, der risikerer at tabe deres funktionsevner og som følge heraf risikerer at blive livsvarigt afhængig af de selv samme systemer, som er sat i verden for at hjælpe disse borgere til størst mulig livsduelighed.

Få sat ord på

Selvom bostøttemedarbejderen i den beskrevne case havde fået større indsigt i hvordan

arbejdet skulle tilrettelægges med henblik på at sikre, at der fremover ville blive stillet passende krav til Bodils forudsætninger og kompetencer, så var Bodil højst sandsynligt blevet efterladt med en oplevelse af at være blevet meget uretfærdig behandlet, og hun havde sikkert svært ved at forstå, hvorfor hun var blevet fyret.

Efter første samtale kom bostøttemedarbejderen derfor sammen med Bodil i min konsultation. Konsultationen handlede ikke om at give Bodil terapi, men handlede derimod om:

- at sikre, at Bodil fik sat ord på og fortalt til sin bostøttemedarbejder, hvad der skal til for, at hun trives på en arbejdsplads,
- at sikre, at Bodil fik sat ord på og fortalt sin bostøttemedarbejder, hvilke forhold hun mistrives under, og som kan føre til, at hun bliver meget vred,
- at sikre, at Bodil oplevede sig forstået af den bostøttemedarbejder, som i det daglige spiller en vigtig rolle i at sikre en tryk og god hverdag for Bodil i de forskellige sammenhænge, hun indgår i.

Bostøttemedarbejderen var en uundværlig samtalepartner, da jeg som psykolog hjalp Bodil med at få sat ord på sine oplevelser. Hans kendskab og gode relation til Bodil var afgørende vigtig, når Bodil ikke forstod mine spørgsmål, eller når jeg kom til at udfordre hende lidt for meget. Så vendte hun sig om og kiggede hen på sin bostøttemedarbejder, der ganske umærkeligt var med til at skabe samtalen og genetablere trygheden imellem os.

Gensidig mediation

Bostøttemedarbejderen var på den måde lige så meget en mediator i samtalen mellem Bodil og mig, som jeg var mediator for samtalen mellem Bodil og bostøttemedarbejderen.

At inddrage bostøttemedarbejderen i samtalen kvalificerede ikke blot min samtale med Bodil, men var i sig selv også med til at styrke den tillidsfulde relation mellem Bodil og bostøttemedarbejderen. Og i hverdagen er det jo ikke relationen til psykologen, der er afgørende vigtig for Bodil, men netop relationen til bostøttemedarbejderen og andre mennesker, der spiller en betydningsfuld rolle i hendes hverdag.

Efter samtalen skrev bostøttemedarbejderen til mig: 'Jeg kan se, at Bodil har fået meget ud af samtalen – hun så lettet og glad ud, da jeg sagde farvel til hende. Jeg tror, at hun lige så stille kommer til at forstå mere og mere. Hun er overraskende åben, tænker jeg, og det føles som om, at vreden hos hende kommer til at fylde mindre'. ■

Louise Juul er cand.psych.aut. og indehaver af Louise-Juul.

Er vi blevet mere selvkritiske?

Af Jann Sjørnsen

For ganske nylig udkom 'På kanten af velfærdsstaten' om anbragte og indlagtes skæbner i dansk socialforsorg i perioden 1933-1980. Bogen er en skildring af livet på institutioner i den periode af danmarkshistorien, hvor institutioner for alvor blev betroet opgaven at passe på nogle af de mest udsatte borgere i kongeriget. Værket rummer et væld af interessante vidnesbyrd om, hvordan det, som samfundet mente var den bedste løsning og dagligdag for den anbragte eller indlagte borger, ikke sjældent fik en helt anden bedømmelse fra borgeren selv.

Værket, som er skrevet af forskere fra Syddansk Universitet og Svendborg Museum, er en vældig interessant perspektivering i forhold til det nuværende mantra om at gøre det, der virker – indenfor socialpolitikken. Det har altid skuret lidt i ørerne, for hvis man nu vil til at gøre det, der virker – hvad har man så gjort før? Som mange følgere af dansk socialpolitisk historie vil vide, så har det altid været en ambition at gøre det, der virker for udsatte borgere. Det kan man også forvise sig om gennem læsningen af denne bog – selvom mange af de personlige historier kan virke som eksempler på det stik modsatte.

For mange mennesker var det ikke rart at være under samfundets forsorg – på trods af velmenende personale, forstandere og politikere. Samfundets holdning i almindelighed til 'de andre' stod så at sige i vejen. Spørgsmålet er så, om det også er tilfældet i dag? Måske bare med andre udtryksformer?

Jørn Henrik Petersen beskriver i det seneste nummer af Social Politik, hvordan velfærdsstaten nedtones til fordel for konkurrencestaten, og socialpolitikken tilpasses tilsvarende. Dette indebærer ifølge ham, at 'de', som ikke er 'os', må indstille sig på at bo i velfærdsstatens kælder. Rapporten belyser med al tydelighed, at mange socialt udsatte gennem tiden har levet et liv i velfærds-

statens kælder. Men 'På kanten af velfærdsstaten' afslører på forunderlig vis også, hvordan mange af borgerne ikke kun har været ofre, men også på trods af alle odds har formået at få en tilværelse op at stå. Historien om de børn og voksne, der har gode minder fra deres tid på institutioner eksisterer også – og er som regel altid bundet op på en god relation til en ansat eller de andre beboere. På den måde går der en rød tråd fra bogens lange horisont frem til den nutidige socialpolitik: Stærke relationer mellem borgere og frontmedarbejdere er det bedste grundlag for en succesrig indsats. Gode og stærke relationer tager tid at opbygge.

Udfordringen for os her i dag er at bruge historien til at stille os selv de kritiske spørgsmål om, hvordan vi håndterer sociale problemer og udfordringer – og om den praksis stemmer med vores værdigrundlag.

I dag møder man fx ofte den opfattelse, at hvis man ikke lykkes i en behandling, så er det din egen skyld – man er nærmest 'ubehandlelig'. Den stigmatisering, der ligger fra samfundets side i forhold til fx gentagne mislykkede behandlinger for stofmisbrug, gentagne indlæggelser på psykiatrisk hospital eller en lang række af uddannelsesforsøg eller jobpraktikker, gør det ikke lettere hverken for borgeren eller for frontpersonalet at gå i gang med næste indsats.

I den sammenhæng er det vigtigt, at socialpædagogerne ikke lader sig rive med af en strømning i samfundet, men gør os alle opmærksom på, at selvom behandlinger ikke lykkes, så har også de mest udsatte borgere krav på, at samfundet giver hjælp og omsorg. En omsorg, der lever op til et værdigrundlag, der ser hver enkelt som et menneske, der har en værdi i sig selv, og derfor skal behandles med respekt og værdighed. ■

Jann Sjørnsen er formand for Rådet for Socialt Udsatte.

● Hvilket værdigrundlag har vi for vores praksis i det daglige arbejde?

● Diskuterer vi hvilket menneskesyn, der ligger til grund for vores behandling af socialt udsatte i dagens Danmark?

Deltag i debatten på socialpaedagogen.dk/prik